

PISANII SÂNGEORZENE

Spiritualitate, Istorie și Tradiție

ANUL II, NR. 8, APRILIE 2013

PISANII SÂNGEORZENE

Revistă de spiritualitate, istorie și tradiție locală

Fondatori: profesor FLORIN HODOROGA
teolog ALEXANDRU DĂRĂBAN

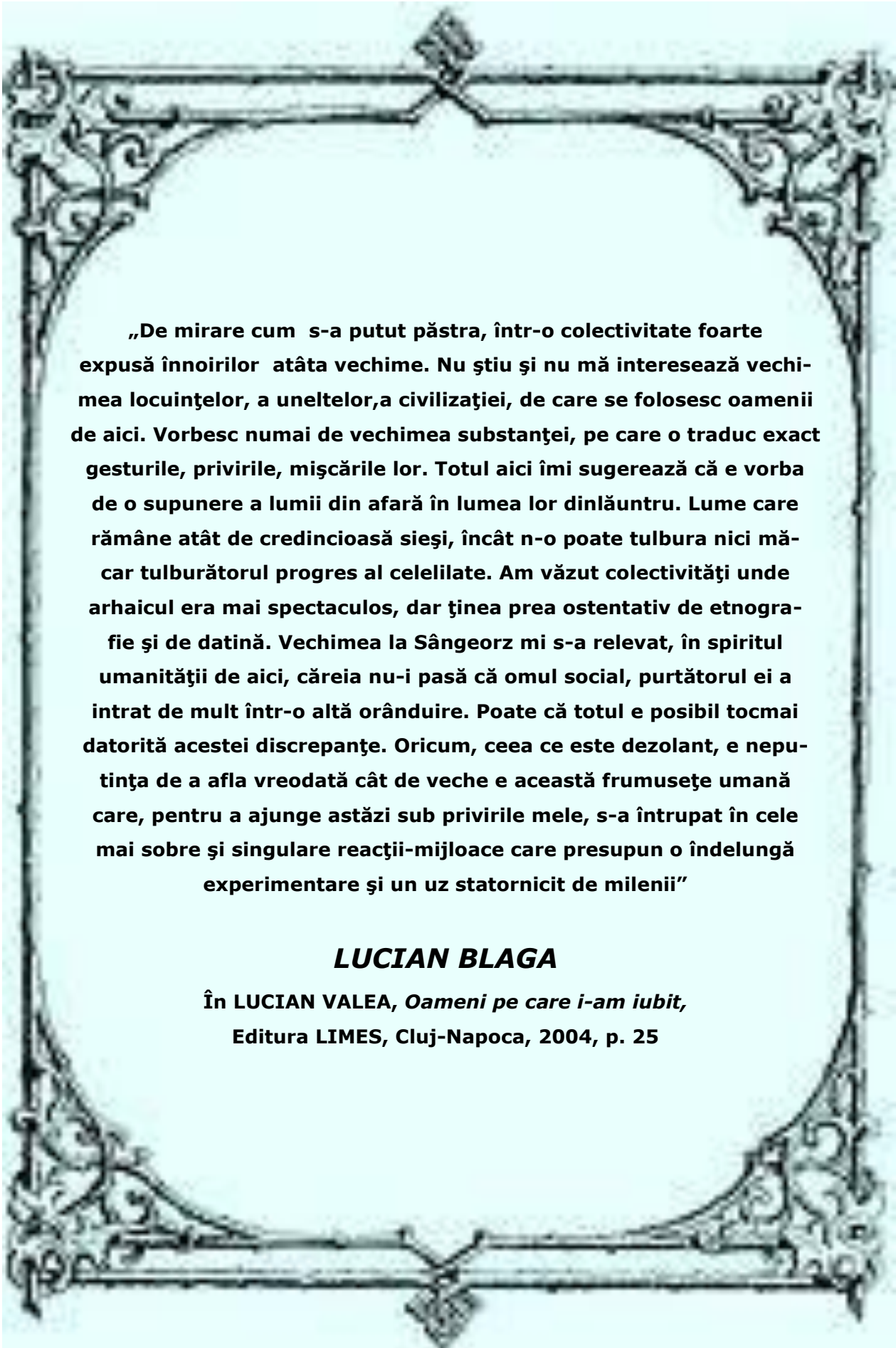
REDACȚIA: Casa de Cultură Sângeorz-Băi, str. Republicii nr.33, jud. Bistrița-Năsăud; E-mail: hodoflo1@yahoo.com
Jucu, str. Jucu-Herghelie nr. 67, jud. Cluj; E-mail: alexandru.daraban@yahoo.com
TEHNOREDACTARE: Alexandru Dărăban

COPERTA I: *Medalion cu Sfântul Gheorghe, patronul spiritual al localității;*
„ Ilustrată” din Sângeorz-Băi
COPERTA IV: *Ciupercuța de lemn în anul 1940*

ERATĂ

Din cauza lipsei de experiență trebuia să începem cu Anul II, cu numărul din ianuarie 2013. Facem corectura necesară coformându-ne cerințelor actuale.

ISSN 2285 – 8229
ISSN-L 2285 – 8229

„De mirare cum s-a putut păstra, într-o colectivitate foarte expusă înnoirilor atâta vechime. Nu știu și nu mă interesează vechimea locuințelor, a uneltelor, a civilizației, de care se folosesc oamenii de aici. Vorbesc numai de vechimea substanței, pe care o traduc exact gesturile, privirile, mișcările lor. Totul aici îmi sugerează că e vorba de o supunere a lumii din afară în lumea lor dinlăuntru. Lume care rămâne atât de credincioasă sieși, încât n-o poate tulbura nici măcar tulburătorul progres al celeilalte. Am văzut colectivități unde arhaicul era mai spectaculos, dar ținea prea ostentativ de etnografie și de datină. Vechimea la Sângeorz mi s-a relevat, în spiritul umanității de aici, căreia nu-i pasă că omul social, purtătorul ei a intrat de mult într-o altă orânduire. Poate că totul e posibil tocmai datorită acestei discrepanțe. Oricum, ceea ce este dezolant, e neputința de a afla vreodată cât de veche e această frumusețe umană care, pentru a ajunge astăzi sub privirile mele, s-a întrupat în cele mai sobre și singulare reacții-mijloace care presupun o îndelungă experimentare și un uz statornicit de milenii”

LUCIAN BLAGA

**În LUCIAN VALEA, *Oameni pe care i-am iubit*,
Editura LIMES, Cluj-Napoca, 2004, p. 25**

Dealul „Pleșa”

Foto: Maxim Dumitraș

TRADIȚII

CODREANU ȘI MAMA-SA

- Baladă populară din Transilvania -

SILVIU SOHORCA¹

Pe cea luncă, pe cea coastă
Merge-o dragă de nevastă
Cu pruncuțu mic în brață,
Sărutându-i dalba față!
O nevastă bălăioară,
Pare că-i o zânișoară
Zânișoara codrului
Sora dulce-a lotrului.

Coasta jalnic răsuna,
Căci ea prinse a cânta,
Și din grai zicea așa:
„Toată lumea-i dintr-un neam,
Numai eu pe nime n-am;
Ardă-te lumuță focul
Cum mi-ai mâncat tu norocul
Ardă-te lumuță para
Cum mi-ai mâncat tu ticneala!”

Iar pruncuțul îi mititel,
Mititel, dar zdrăvenel,
El din grai așa grăi:

¹ **Familia**, Pesta, Anul VIII, 1872, nr. 51, 17/29 decembrie, pp. 602-603.

„Taci mămucă, nu hori
Că pe tine te-a-auzi
Păunașul codrului,
Vătaful voinicilor,
Și-n clipită va veni
Înainte-ți va ieși
El pe tine te-a lua
Pe mine mă vei lăsa
Într-un micuț legănel,
Lângă-un verde păltinel
Numai singur-singurel!”

Se ducea pân la un loc:
În codrul cu busuioc,
Și-nainte i-a ieșit
Păunașul cel vestit,
Păunașul codrilor,
Voinicul voinicilor!
Ea mi s-a înspăimântat,
Când din grai i-a cuvântat:
„Las nevastă pruncul jos,
Haida-n codrul cel umbros!
Dar de nu vii, vai de tine,
Vei muri-n câmp de suspine!”

Ea pruncuțul l-a lăsat,
- Precum el i-a cuvântat -
Lângă-un verde păltinel,
Într-un micuț legănel,
Numai singur-singurel;
Și în codru s-a băgat,
Dar adânc a suspinat,
Și din ochi a lăcrimat.
Păunaș a cuvântat:
„Nevastă, sufletul meu,
După ce îți pare rău?”
„- După drag pruncuțul meu!”
El atunci din grai grăi:

„Rău nimica nu gândi,
Că eu, dragă, te-oi sui
Pe murgul
Cel ca cucul
Și te-a duce ca vântul,
Unde-ți este pruncuțul!”

Ea pe murg-a încălecat,
Și îndată s-a-nturnat,
Unde pruncul și-a lăsat,
Lui din grai i-a cuvântat:
„Vino scumpe! Vin-aici,
Că mămuca te-a sui
Pe murguțul ca miera
Și ne-om duce ca apa!”
„- Eu nu vin mamă la tine
Că mie și-aici mi-i bine!
Vezi, că nu m-ai ascultat?
Și pe mine m-ai lăsat,
Lângă-un verde păltinel,
Într-un micuț legănel,
Numai singur-singurel!”
Dar când plouă ploaie caldă,
Vin zânele de mă scaldă,
Dar voi fi voinic odată!
Și să știi, mămucă, ști
Anul când s-a împlini,
„Codreanu” cât zmeu va fi,
Și-a umbla peste hotară
Peste luncă, peste țară,
Și tot norul de lăcuste
Nu-l va face să se uște:
Să știi dar, că peste-un an
Eu voi acel „Codreanu”
Pe care tu l-ai lăsat
Lângă-un paltin rămurat,
Într-un micuț legănel,
Numai singur-singurel!”

DATINI ȘI FOLCLOR DIN SÂNGEORZ-BĂI

IUSTIN SOHORCA¹

OIERITUL

Între îndeletnicirile sătenilor noștri munteni agricultori din neam în neam, pe lângă lucrarea pământului, a fost și este creșterea vitelor, îndeosebi creșterea oilor, căci locurile muntoase de pe aici sunt, în cea mai mare parte, potrivite pășunatului cu oi.

Aproape fiecare gospodar avea și are, amăsurat situației sale, un anumit număr de oi, absolut toate de rasă țurcană.

În prezent, însă, când sătenii luminați de progresele... încep în a-și îmbunătăți rasa oilor, adoptând creșterea celor de rasă țigaie.

Îngrijirea oilor se face conform cerințelor fiecărui anotimp, legându-și nu de date fixe din calendar, ci mai nou de preajma anumitor sărbători, ce coincid cu actele care trebuie îndeplinite.

Foto: Maxim Dumitraș

¹ **Cercul Cultural *Plaiuri Năsăudene și Bistrițene***, număr îngrijit de Clemente Plăianu și Ironim Marțian, Cluj-Napoca, 1988, pp. 61-69.

1. Primăvara

Cam de pe la mijlocul lunii februarie, îngrijirea oilor se face în mod deosebit, căci sosind în curând primăvara, ele trebuie să fie în puteri depline, ca să poată rezista diferitelor evenimente, peste care să treacă. Li se dă hrană mai îmbelșugată, fân de calitate bună, otavă ș.a.

Aceste îngrijiri se îndeplinesc în întâmpinarea celui mai important eveniment de primăvară, fătutul mieilor și sporirea producției de lapte.

În luna martie, în jurul zilei „Celor 40 de Sfinți”, oile încep a făta.

Gospodarii vigilenți le sunt de mare ajutor, ei sprijinesc și primesc mieii, căroră, după ce li se curătesc boturile și gurile de bale, îi dau să-i lingă oile mamă, aplecându-i totodată să sugă primul lapte „corasta”.

Dacă vremea este ploioasă sau rece, mieii sunt duși la adăpost până când se zvântează bine și se înzdrăvenesc, iar după scurgerea altor câteva zile, în care timp mieii sunt dați la supt de trei ori pe zi, sunt lăsați liberi la „mămăile” lor.

Starea aceasta de libertate, mieii o au până către sfârșitul lunii aprilie și începutul lui mai, căci începând de ziua de „Sângeorz” (Sărbătoarea Sf. Gheorghe – 23 Aprilie, s.n.) se succed mai multe și diferite evenimente legate de oierit.

Dacă timpul este călduros și potrivit, se procedează la tunsul oilor, spălatul lânii, însă urmează să se facă mai în vară.

În ziua de „Sângeorz” oile sunt mulse pentru prima dată. O parte din laptele obținut se consumă în familia proprietarului, iar cea mai mare parte se dă săracilor sau celor care nu au oi.

Mulsul acesta se face într-o „găleată” de lemn, pe fundul căreia se pune un cățel de usturoi și o monedă de argint și dacă „Sângeorzul” cade după „Paști”, se pune și o feliuță de „pască” sfințită.

De aici înainte mieii sunt lăsați cu mamele lor numai peste zi, căci în toate serile sunt despărțiți de oi, iar acestea sunt mulse în fiecare dimineață. Din laptele obținut se face „jitnița” care se consumă în familie și suspinul se valorifică pe piață.

Nu mult după „Sângeorz”, Sfatul Popular ordonă „ieșirea de pe țarină”, adică încetarea pășunatului pe locurile arabile și fânețele, aflătoare în interiorul hotarului din jurul comunei.

Atunci, mai mulți proprietari se asociază, formând „boteie” de 50-200 de oi și așezându-se „la primăvărat” la poalele munților mai apropiați, procedează la facerea „laptelui acru de primăvară”.

În timpul acesta oile sunt mulse seara și dimineața, iar mieii sunt admiși pe scurtă pe scurtă vreme la supt după fiecare mulsoare, încolo, atât ziua, cât și noaptea, aceștia sunt despărțiți de oi.

Tot în preajma „Sângeorzului”, Sfatul Popular, în bună înțelegere cu întreg poporul, procedează la „împărțirea munților” pentru pășunatul oilor în vara ce se bate la ușă.

În fine, tot la „Sângeorz”, poporul angajează personalul care urmează să îndeplinească lucrările de vară, la viitoarele stâne. Acest personal constă din:

1. Bacii care vor fi responsabili tuturor lucrărilor de la stânile de vară. Retribuția lor este în natură, primind fiecare cam 150-200 kg. caș, urdă și unt.

2. Ajutorii bacilor care servesc de la „băgatul oilor pe brânză” până la „Sânpetru” (Sărbătoarea Sf. Petru și Pavel – 29 Iunie, s.n.) cu o retribuție de circa 50-60 kg. caș, urdă și unt.

3. Stăpânii de păcurari. Atribuțiile lor sunt:

- angajarea păcurarilor,
- ținerea la curent evidența oilor din boteiele de sub grija lor,
- colectarea taxelor de pășunat de la proprietarii asociați lui,
- vărsarea sumelor la casieria Sfatului Popular,
- îngrijirea ca păcurarilor să li se achite la timp drepturile cuvenite.

Pe scurt-zis, el are atribuțiuni mai mult de ordin administrativ. Stăpânii de păcurari nu sunt retribuiți de la stâni, ei au favorul și dreptul ca toamna boteiele de oi să staționeze 2-3 săptămâni pe locurile sale de pe hotar, cu scopul de a-și „tomi” locul.

4. Păcurarii care au următoarele atribuțiuni:

- să fie de ajutor bacilor, să execute dispozițiile acestora,
- să îndeplinească funcțiunea de mulgaș,
- să fie paznic cu schimbul, ziua și noaptea, etc.

Aceștia păstoresc oile cu lapte. Retribuțiunea lor nu este de la stână, ci cade în sarcina proprietarului de oi, care sunt obligați a-i da tot la a II-a oaie, pe ales. Cel ce are mai puțin de la oi, îl plătește cu bani, de regulă 12-15 lei de fiecare oaie păstorită. De la stână primește numai hrană zilnică.

5. Stărparii au atribuțiuni și retribuțiuni identice cu ale păcurarilor. Aceștia păstoresc „stărpăciunile”, oile sterpe, berbecii, etc.

6. Strungașii sunt câțiva copilandri, care au menirea de „a da la strungă” oile la muls și a îndeplini unele lucrări mărunte sub îndrumarea bacilor. Retribuțiunea lor o primește de la stână, 20-30 kg. caș, urdă și unt.

Astfel organizați, se așteaptă semnalul de „suitul la munte” pentru „băgatul oilor pe brânză” și îndeplinirea tuturor lucrărilor de vară.

2. Vara

Stăpânii de păcurari de la aceste stâni (5-6) hotărăsc ziua „băgatului oilor pe brânză”, care, în orice caz, este la începutul lunii iunie, cam la Rusalii.

Cam cu 4-5 zile înaintea „băgatului pe brânză”, toate boteiele de oi, care aparțin de viitoarea stână, trebuie să fie „suite” pe muntele destinat lor, în preajma locului unde va fi construită „mutarea” și anexele sale.

În zilele acestea stăpânii de păcurari, împreună cu proprietarii de oi, sosiți și ei pe teren, construiesc „mutarea” și fiecare botei, strunga sa.

Mutarea sau **casa stânei** este clădită cu bârne cioplite rudimentar, pereții având înălțimea unui om mijlociu, iar dimensiunile interioare fiind 4X6 m. acoperișul este construit pe corni și lețuri cu „îndoiile” (un fel de dranițe-șindrile).

În mutare se adăpostesc persoanele stânii, se păstrează toate sculele și vasele trebuitoare numite „ciuble”. Tot aici focul nu se stinge nici ziua, nici noaptea, fiind în continuu necesar la fiertul zărului destinat „fabricării” produselor din lapte și la pregătirea hranei.

Comarnicul este construit pe 4 stâlpi înalți de 2-3 m. fără pereți, ci numai cu un pod cam de 5-8 metri pătrați. El este „cămara” stânii. Pe podul său se depun cașii și urda la „scopt” și se păstrează și alte alimente. Acoperișul este ca al mutării. În comarnic nimeni nu are acces, decât baciul.

Sărăceaua este un grup de 3-4 cruci înalte de 2-2,5 m., cu două rânduri de brațe, unul de la dreapta spre stânga, al doilea de dinainte către îndărăpt. De brațele acestea se agață „storcătorile” cu cașii și urda proaspătă („verde”) ca să se scurgă din ei tot zărul, înainte de a se depune în comarnic.

Strunga este un teren îngrădit cu „răzlogi” sau „crepelniți” de brad, având formă rotundă, prevăzută în față cu o porțiță închisă cu „amnari”, largă atât cât să poată circula prin ea o singură oaie.

Numărul strungilor este egal cu acelea al boteiilor de oi, înainte de „băgatul pe brânză”.

Strungile acestea, după măsuratul laptelui, vor fi desființate, contopindu-se și formând una singură, pentru toate oile din stână.

Această strungă mărită are în față mai multe porțițe în număr egal cu acela al mulgașilor (păcurarilor). Deasupra frontului strungii este un acoperiș înclinat înainte, numit „pocârnele”, care scutește mulgașii de ploi și de scurgarea apei în vasele în care se mulg oile.

În afară de cele de mai sus, se mai construiesc și 1-2 colibe simple, departe de mutare, în puncte „strategice”, adică în drumul pe care se presupune că circulă și pot să

atace stâna fiarele răpitoare, urșii sau lupii. În ele veghează păcurarii cu schimbul, cu deosebire noaptea.

Tot în aceste zile se inventariază sculele (ciublele) trebuitoare stânii. Acestea sunt:

Căldările de aramă (3-4) cu capacități de câte 60-100 litri. În ele se fierbe zărul, din care se extrage urda.

Budăcile 6-10) sunt vase de doage, largi la gură și strâmte la fund cu capacități de 50-60 litri. În ele se adună laptele și se face cașul.

Gălețile (10-20) sunt vase de doage, strâmte la gură și largi la fund cu capacități de 10-15 litri. În ele se mulg oile și se păstrează apa de băut.

Sterțul este o rudiță lungă cam de 1 metru prevăzută la un capăt cu crenguțe subțiri de brad. Acesta servește la agitatul zărului ce fierbe în căldări, din care se extrage urda.

Hârzobarul este un cerc cu ceva mai larg decât gura budăcilor. Interiorul său este prevăzut cu un roci, asemănător cu acela al pescarilor, împletit din fire de lână albă. El servește la sprijinirea străcătorilor de pe gura budăcilor, în care sunt cașii și urda proaspătă, pentru a se scurge zărul, înainte de a fi agățați în sârcea.

Străcătorile sunt bucăți de pânză țesute special din tort de lână albă în două ițe, rar, în mărime cam de 1 metru pătrat. La fiecare corn are baiere împletite. În ele se învălesc „boții” de caș, produși din laptele din budăci și cei de urdă din căldări, dându-le forma de „bulz”, înainte de a fi agățați în sârcea.

Fedeleşul (5-10) este un vas din doage, rotund de diferite capacități, înalt cam de 15-20 cm., închis ermetic, cu „funduri” exact potrivite. Într-o margine are o gaură pătrată numită „vrană”, care este astupată cu un dop de lemn, cioplit în 4 muchii, potrivit cu vrana. În fedeleş se păstrează lapte acru, jintiță, chiag ș.a.

Cupa și felea sunt vase făcute în strung cu capacități de 3-4 litri. Ele servesc la măsurat la măsurat cantități mai mici de lapte și în loc de farfurii. N-au capac.

Lacra este un vas făcut în strung, rotundă, de mărimi diferite, având capac mobil. În ea se ține brânză sărată și sare mărunță.

Lingura mare (găvan, scafă), de asemenea este făcută în strung, cu o capacitate cât o cupă. Are o coadă în lungime aproximativ 1 m. și se întrebuințează la scosul boților de urdă din căldările în care a fiert zărul rămas de la facerea cașului.

Carâmbul (răboj) este o bucată de lemn de brad lungă de cam 50-60 cm., în 4 fețe de câte 4-5 cm. late fiecare. Aceasta servește la măsuratul laptelui muls de proprietari, individual și predat de baci la „băgatul oilor pe brânză”.

Laptele fiecărui proprietar, zis „mirtuc”, se toarnă într-o budacă așezată perfect orizontal. Baciul afundă carâmbul în lapte, făcând la nivelul său cu vârful cuțitului o împunsătură, stabilind cantitatea de lapte a fiecăruia. Astfel, pe carâmb sunt sute de semne, care arată ordinea în care mirtucii își vor primi drepturile. Semnul cel mai de sus

de pe carâmb arată cantitatea cea mai mare de lapte, proprietarul căruia, numit „stânaș”, își va primi cel dintâi drepturile. Semnele cele mai de jos sunt ale „cuparilor”, care își vor primi drepturile mai la urmă.

Țincușa. Fiecare mirtuc, dacă vrea și dacă cere pentru control, baciul este obligat a-i da țincușa, adică un băț scurt, care arată nivelul laptelui, însemnat pe carâmb. Țincușa o păstrează mirtucul și o prezintă la primirea drepturilor sale.

În ziua premergătoare zilei „băgatului pe brânză”, mieii sunt îndepărtați dintre oi, la ora 6 după-amiază, fiecare mirtuc își mulge oile sale, iar la ora 8, o comisiune condusă de baci, controlează dacă oile au fost mulse bine sau dacă n-a rămas vreuna nemulsă. După mulsoare, mieii sunt lăsați la supt sau mai bine-zis la „zbătut”, care fiind iarăși aleși, oile odihnesc.

În dimineața „băgatului pe brânză” oile fiecăru botei își ocupă strunga sa. Baciul dă unui strungaș un ciaunaș cu jar și cu tămâie sfințită, care înconjoară de trei ori strungile și poporul. După afumare, tot poporul cu fața spre răsărit, în capul gol, acultă cu evlavie rugăciunile rostite de baci și bat trei mătăanii, apoi baciul dă semnalul de începerea mulsului.

Fiecare mirtuc își mulge oile sale și, rând pe rând, predă laptele baciului, care înseamnă cu o împunsătură pe carâmb nivelul, deci cantitatea fiecăruia și la cerere îi dă țincușa.

Foto: Alexandru Măgureanu

După terminarea mulsului de dimineață, din laptele adunat se face cașul sau „brânza muntelui”, care se vinde, pentru acoperirea cheltuielilor avute la construirea stânei.

De aici înainte, după ce mieii „pripași” sunt înțărcați definitiv, viața la stână intră în normal.

Proprietarii pleacă la casele lor, ducându-și „pripașii”, o parte pentru a-i vinde și altă parte pentru a-i ține.

La stână oile cu lapte sunt mulse de trei ori pe zi. Din laptele obținut se fac derivatele, care sunt distribuite la rând, conform semnelor de pe carâmb, proprietarilor.

Fiecare mirtuc, când este avizat să se prezinte să-și primească drepturile, este obligat a presta, amăsurat situației sale, a anumită făină de cucuruz, un grunz de sare și o rânză de miel, care nu a mâncat niciun fel de alimente afară de lapte. În mod benevol, însă, mirtucii aduc pâine, slănină, cartofi, fasole, rachiu și tutun.

Conform datinei, fiecare mirtuc primește caș în greutate de 12 ori și urdă de 3 ori mai mare decât greutatea laptelui său.

În afară de caș și de urdă mai primesc, după posibilități, o anumită cantitate de „jintuit” din care se poate extrage untul. Jintuitul este un zăr gras, rămas din laptele din care s-a făcut cașul.

Distribuirea drepturilor mirtucilor se face conform carâmbului, din sus în jos.

Cei din urmă care își primesc drepturile sunt persoanele angajate la stână cu plata în natură, baciul și strungașii.

Ajutorul baciului și-a primit drepturile la Sânpetru. Atunci se cântă:

„Bâr oițe bâr la vale
Am venit să vă dau sare
N-am venit la voi să șed
Am venit să vă mai văd”.

Foto: Maxim Dumitraș

3. Toamna

După ce toți mirtucii și angajații și-au primit drepturile lor, stâna se desființează și oile se aleg. Acest lucru se întâmplă la sfârșitul lunii august.

Atunci se refac boteiele, care părăsind muntele, se coboară la poalele lui, de unde, cam la mijlocul lunii septembrie, pleacă să staționeze vreo 2-3 săptămâni pe locul indicat de stăpânul de păcurari. În timpul acesta se procedează la facerea vestitului „lapte acru de toamnă”.

În preajma așa-numitei zile „Vinerea Mare”, către finele lui octombrie, păcurarilor le expiră termenul de serviciu. Atunci, fiecare proprietar care are peste 10 oi, predă păcurarului tot a 11-a oaie, pe ales, iar cei ce au mai puține îi achită 12-15 lei de fiecare oaie păstorită. Tot în această zi desființează toate boteiele, proprietarii își preiau oile, ducându-le la casele lor.

Tot astfel se procedează și cu berbecarul și cu stărparul, achitându-le retribuțiunile convenite la nagajare.

Berbecii sunt luați și lăsați între oi, în vederea procreării.

Cu acestea s-au terminat toate lucrările, care nu se pot executa de proprietari în mod individual, ci în asocieri și în grupuri, sprijinindu-se reciproc și contribuind spre binele colectivității.

4. Iarna

Îngrijirea oilor în timpul iernii se restrânge la alimentarea, la adăparea, la scutirea și la apărarea lor de eventualele, dar probabilele atacuri ale fiarelor răpitoare.

Alimentarea se face ziua pe teren deschis, dându-li-se fânul împărțit în porțiuni mici, grămăjoare aruncate ici-colo pe loc sau mai rar în iesle.

Adăpostirea pe noapte se face în grajduri, șoproane și mai rar afară, în staule, construite puternic din nuiele, lângă căsoile de pe locurile de pe hotar.

ÎNTÂIA ZI DE ARAT

În dimineața ieșirii pentru prima dată cu plugul la arat, se mai îndeplinește următorul ceremonial:

În carul la care sunt înjugați boii se încarcă toate sculele necesare aratului: teleguța, plugul, grapa, un hârleț sau o „sapă de laz”, o bună sarcină de fân de cea mai bună calitate și o desagă cu semință trebuitoare.

Înainte de boilor, gospodina casei pune o cofă plină cu apă proaspătă, pe cofă așezată o pâine proaspătă de grâu sau de mălai, coaptă, în ziua premergătoare și reazămă și o secure.

Pe o tavă sau pe o farfurie pune jar și tămâie sfințită.

Gospodarul înconjoară de trei ori carul, afumând totul cu fumul de tămâie, toți căsenii retrași puțin mai la o parte, cu fața spre răsărit, îngenunchează și rostesc diferite rugăciuni.

După ce tămâia este arsă și nu mai afumă, jarul este aruncat în apa din cofă, pe care apă, gospodarul o aruncă peste boi și securea peste car.

În fine, gospodina rupe bucățele din pâine, distribuindu-le tuturor, dând din ele și boilor.

Terminate fiind toate pregătirile, cu un ultim „Doamne ajută!”, gospodarul cu mâna pe proțap, însoțit de ajutorul său, „pogoniciul”, pleacă la arat.

Întrebat de rostul acestei datini, gospodarul răspunde că „așa a apucat din bătrâni” și că „așa-i bine”.

Astăzi, datina aceasta se mai practică rar de bătrâni, simplificată, iar tinerii o abandonează.

BISERICĂ ȘI SOCIETATE ÎN GRANIȚA NĂSĂUDEANĂ

Clădirea Institutului de Creștere Militară Național de la Năsăud

Soldat și ofițer din Regimentul de infanterie de linie
nr. 50 Furst Thurn und Taxis la 1851

PERSONALITĂȚI SÂNGEORZENE DIN GRANIȚA NĂSĂUDEANĂ

ALEXANDRU DĂRĂBAN

Articolul ce urmează se vrea a scoate în evidență informații despre personalități sângeorzene, cu biografii, performanțele profesionale ale acestora și evenimentele la care au participat. Documentele după care s-a întocmit această lucrare provin de la Direcția Județeană Bistrița-Năsăud a Arhivelor Naționale¹, prin grija creșetătorilor Adrian Onofreiu și Viorel Rus și dintr-un număr al revistei *Transilvania* din anul 1884².

Această consemnare scoate în evidență ofițerii sângeorzeni din ținutul fostului al II-lea regiment românesc de margine, respectiv al 17-lea de infanterie, care au ieșit parte din institutul militar din Năsăud, ce s-a întemeiat de către împăratul Iosif la anul 1784, parte din școalele normale, triviale și din gimnaziul de la Năsăud, parte din Academia militară, precum și din alte școli militare. Această consemnare cuprinde pe ofițerii care au servit de la înființarea regimentului al II-lea de margine împreună cu numele de botez și de familie, locul nașterii, trupa sau regimentul la care au servit, decorațiile respectivilor și alte date de interes. Pentru aceasta s-a trecut la enumerarea ofițetilor sângeorzeni în ordine alfabetică, după cum urmează:

1. *Alexi Artemiu P.*, Dr. în filosofie, locotenent la regimentul 63 de linie, decorat cu „Medalia de aur, Bene merenti clasa I a regelui României Carol I”³.

¹ **Adrian Onofreiu, Viorel Rus**, *Personalități din granița năsăudeană – Contribuții documentare*, Editura Argonaut, Cluj-Napoca, 2009, pp. 27-29.

² *Transilvania*, Anul XV, Sibiu, nr. 3-4, 1-15 februarie 1884, pp. 24-29.

³ *Ibidem*.

2. *Alexa Asui*, a absolvit Institutul de Creștere Militar Național din Năsăud, fiind încadrat ca subofițer, ajungând la gradul de locotenent cezaro-crăiesc. Apare pe lista ofițerilor Regimentului Grăniceresc al II-lea Român din anul 1832. Era recunoscut ca excelent maestru de exerciții, excelent instructor de recruți, bine pregătit în fortificațiile de câmp, în serviciul de câmp și avanpost, priceput în administrație și contabilitate. Din această cauză în anul 1838 a fost numit membru al comisiei de revizie și cenzură, misiune care a îndeplinit-o conștiincios. A murit în anul 1844 după o scurtă agonie¹.

2. *Borgovan Ștefan*, căpitan cezaro-crăiesc. A absolvit în anul 1846 Institutul de Creștere Militar Național din Năsăud ca subofițer, avansând rapid la gradul de plutonier. A mășăluit în anul 1848 împreună cu batalionul de câmp I combinat spre Ungaria. S-a întors din Ungaria și a fost repartizat la compania a 8-a, care s-a alăturat Brigăzii Wardener din Cluj. În rândurile acestei companii a luptat la 7-9 februarie la Simeria (Piski), evidențiindu-se prin prezență de spirit și dispreț față de moarte. Sub o ploaie de plumbi a inamicului a distrus podul peste râul Strei în momentul decisiv, astfel încât inamicul nu a putut înainta imediat, iar trupele cezaro-crăiești și-au putut recupera fostele poziții, motiv pentru care a fost lăudat în ordinul general de zi și decorat cu *Medalia de argint pentru vitejie, clasa I*. În anul 1850 a fost avansat la gradul de locotenent și i s-a încredințat comanda companiei I de casă, calitate în care a îndeplinit servicii deosebite. După transformarea Regimentului Grăniceresc al II-lea (17 de margine), apoi, în Regimentul de Infanterie 50 de linie – ce a avut loc în luna aprilie 1851 – a servit aici, avansând la gradul de locotenent-major și căpitan, calitate în care a îndeplinit servicii importante la comandamentul districtului regimentului, merit recunoscut de către înaltele autorități militare. A mai fost decorat cu *Crucea pentru merite militare, Medalia pentru război, Crucea pentru serviciu*².

3. *Buia Alexa*, locotenent comandant, Institutul Militar din Năsăud, la Regimentul 17 de margine³.

4. *Lica George*, capitan cezaro-crăiesc. A absolvit Institutul de Creștere Militar Național din Năsăud în anul 1835, ca subofițer și a servit la compania a V-a. Între anii 1838-1841 a urmat Școala de Război de la Caransebeș, a absolvit din acest așezământ ca plutonier cadet, iar după trecerea la regiment a fost repartizat ca plutonier manipulant la compania a IX-a. În anul 1847 a fost avansat la gradul de locotenent. A mășăluit în anul 1848 împreună cu Batalionul I de câmp spre Ungaria, a susținut trupa în a rămâne credincioasă jurământului dat față de Prea-înalta Casă Imperială și să refuze depunerea jurământului pe constituția ungară. Chiar și după ce patru companii ale batalionului grăniceresc I român au fost declarate ca fiind capturate în urma încălcării cuvântului de către comisarii maghiari, a rămas la trupă până la înfrângerea revoltei, după care s-a reîntors la regiment și s-a

¹ *Ibidem*; Adrian Onofreiu, Viorel Rus, *op. cit.*, pp. 73-74.

² *Transilvania*, *art. cit.*, Adrian Onofreiu, Viorel Rus, *op. cit.*, pp. 85-86

³ *Transilvania*, *art. cit.*

prezentat colonelului Urban. În anul 1849, după înfrângerea revoltei, a fost numit la Comisia cezaro-crăiască provizorie de sub-cerc ca ofițer priceput și în treburile de administrație, cu păstrarea gradului de ofițer și a soldei de ofițer și cu dreptul de reintrare în serviciul activ militar. Deoarece Regimentul Grăniceresc al II-lea Român (Regimentul 17 de margine) a devenit, apoi, în Regimentul de infanterie 50 linie, în luna aprilie 1851, el a trecut în acest regiment și a servit până în anul 1860, când a trecut în pensie provizorie, iar apoi definitivă. A fost decorat cu *Medalia pentru război și Crucea pentru serviciu*¹.

5. *Lupoie Ioan*, locotenent la Regimentul 63, profesor gimnazial în Năsăud².

6. *Pop Anchidim*, vicar foraneu episcopal al Districtului bisericesc greco-catolic rodnean. A urmat cu rezultate excelente Școala Normală din Năsăud, studiile gimnaziale în Târgu-Mureș și gimnaziul din Blaj și în anul 1847 a fost angajat catehet școlar la Școala Superioară Militară din Năsăud. În anul 1848 i-a îndemnat pe grăniceri în a rămâne vechiului jurământ și să nu dea crezare ademenirilor corifeilor revoluției maghiare, deoarece aceștia s-au îndepărtat de la calea cea dreaptă și îndreaptă țara spre nenorocire.

În calitate de capelan școlar a servit până în luna noiembrie 1849, când a fost numit capelan al Regimentului Grăniceresc al II-lea Român și a plecat la regimentul de câmp, care pe atunci era cantonat în Galiția. După întoarcerea regimentului în Transilvania, a rămas mai departe capelan al acestuia și după transformarea în Regimentul de Infanterie 50 linie – ce a avut loc în luna aprilie 1851 – servind cu multă pricepere în acest post până în anul 1858. Ca urmare a recomandărilor din toate părțile, a fost numit în anul 1858 vicar foraneu episcopal al Districtului bisericesc al Rodnei, s-a mutat la Năsăud, a preluat noua sa funcție bisericească și și-a îndeplinit obligațiile cu mare hărnicie și conștiinciozitate.

Ca inspector școlar a depus o activitate general recunoscută și și-a câștigat respectul și dragostea întregii populații.

La 19 noiembrie 1858 cadavrul acestui brav bărbat a fost găsit în Canalul Morii din Năsăud, legat de mâini și de picioare. Făptașii acestei crime nu au fost găsiți. Cauza uciderii sale a rămas o enigmă care nu a putut fi rezolvată până în ziua de azi³.

7. *Pop Macedon*, fost vicar în Năsăud și prepozit capitular în Gherla, născut în 1809, frate cu Anchidim Pop.

A absolvit studiile filozofice și teologice la gimnaziul din Blaj și a servit, la început, ca preot la gimnaziul de acolo, între anii 1835-1838. În luna aprilie 1838 a fost numit cooperador de preot la Năsăud, catehet școlar și învățător pentru istorie universală la Institutul Militar Năsăudean și la Școala Superioară.

S-a făcut cunoscut înaltelor autorități printr-o hărnicie neobosită, însoțită de cele mai bune succese, ca urmare a fost numit în anul 1847 vicar foraneu episcopal greco-catolic al

¹ *Ibidem*; Adrian Onofreiu, Viorel Rus, *op. cit.*, p. 89.

² *Transilvania*, *art. cit.*

³ *Ibidem*; Adrian Onofreiu, Viorel Rus, *op. cit.*, p. 139.

Districtului Militar Național al II-lea Român. S-a afirmat prin energie în această funcție, în special în anul 1848, când le-a declarat deschis grănicerilor, că ei, ca miliție regulată și ca oameni liberi vor călca pe adevărata cale a dreptății, dacă în orice condiții și situații vor rămâne credincioși și neclintăți prea-înaltei case imperiale. Deoarece colonelul insurgenților, Riczko, a ocupat Năsăudul în ziua de 2 ianuarie 1849, a fost nevoit să părăsească teritoriul regimentului și să se îndrepte spre Bucovina. Ajuns aici, colonelul și comandantul de coloane Urban l-a numit întâiul capelan al regimentului, poziție pe care a ocupat-o până la instaurarea păcii, când a revenit la Năsăud.

La 13 martie 1851, în urma rescriptului care impunea dizolvarea Institutului Grăniceresc Militar Transilvănean și transformarea Regimentului Grăniceresc al II-lea Român în Regimentul de Infanterie de linie 50, datorită funcției sale de vicar foraneu episcopal, în prezența comitetului fondului școlar districtual și a generalului-maior comandantul brigăzii de trupe, baron von Sluttermheim, a condus prezidiul adunării reprezentanților și împuterniciților tuturor celor 44 comune grănicerești. Sub prezidiul său au fost aleși de către reprezentanții întregii populații membrii comitetului fondului școlar, care i-au încredințat lui și câtorva membri, preluarea întregului fond de montură, care a fost destinat fondului de stipendii, apoi a așa-numitului fond școlar local, misiuni cărora le-a răspuns imediat. Ca urmare a meritelor sale pe plan religios și școlar, în anul 1857 a fost numit de către Maiestatea sa împăratul, în funcția de prepozit capitular și inspector școlar diecezan greco-catolic. În această funcție a activat ca toate școlile populare înalte sau altele care existau în fostul District Grăniceresc al II-lea Român, fără excepție și indiferent din care fond au fost acestea întreținute, să fie subordonate ordinariatului greco-catolic de Gherla, deoarece oricum aceste fonduri au fost formate de către populația grănicerească română din mijloace proprii și școlile au fost fondate și întreținute tocmai din acestea. Pe lângă aceasta, a avut grijă și de educarea trainică a candidaților așezământului religios și de învățământ principal din Năsăud, care a fost frecventat de mulți tineri din nordul Transilvaniei și comitatele ungurești învecinate și de unde au absolvit mulți candidați educați pentru posturile de învățători, care au adus onoare acestei instituții.

În anul 1861 a fost ales de către deputații și împuterniciții tuturor celor 44 de comune grănicerești ale districtului fostului Regiment Grăniceresc al II-lea Român, ca membru al deputațiunii fostei populații grănicerești care urma să înmâneze Majestății sale împăratul într-o audiență, o petiție și o rugămintă pentru reactivarea Districtului Năsăudean și o a doua petiție privind proiectata reglementare a posesiunilor grănicerești. Petiția referitoare la reactivare înaintată a avut urmările sale bune, iar referitor la reglementarea posesiunii și proprietății a fost emis în anul 1861 un rescript. Acestea ar fi avut urmări bune pentru fosta populație grănicerească dacă în anul 1863, la ordinul Cancelariei Aulice Transilvănene baronul von Reichenstein – acest dușman de neîmpăcat al populației grănicerești române, care a denaturat adevărata stare a lucrurilor într-un mod fățis – nu ar fi fost schimbate

multe puncte, într-un marele dezavantaj al populației grănicerești române. Se urmărea ca, astfel, să poată fi depozitată populația grănicerească de o importantă parte a proprietăților și posesiunilor sale consfințite.

A luat parte la trei dintre deputățiunile trimise de către fosta populație grănicerească la prea-înalta curte între anii 1861 și 1866 și a făcut tot ce a putut face în condițiile pe atunci neprielnice pentru grănicerii români, care au amânat rezolvarea definitivă a problemei în legătură cu proprietatea și posesiunea grănicerească timp de treizeci de ani.

A murit, la Cluj, în anul 1873 ca urmare a unei operații medicale¹.

8. *Pop Vasile*² - originar din Nepos, învățător trivial și în Sângeorzul român.

A absolvit Institutului de Creștere Militar Național din Năsăud, unde a fost special pregătit pentru învățământ. Din 1816 a fost numit învățător la Maieru. Când, în anul 1819, Școala Trivială din Maieru a fost mutată în Sângeorz, Vasile Pop s-a transferat și el. Școala Trivială din Sângeorzul Român a fost înfloritoare sub conducerea lui³.

9. *Pop Sebastian*, învățător la Școala Trivială din Năsăud.

La absolvirea, în anul 1814, a Institutului de Creștere Militar Național din Năsăud, a fost numit învățător la școala trivială de aici și a servit în această funcție până în anul 1823, când pe motiv de boală, a părăsit statutul învățătorilor. A fost un învățător excelent și pentru succesele sale în educarea tineretului grăniceresc a fost apreciat și lăudat de către autoritățile militare superioare⁴.

10. *Sucea Carol* – locotenent-major cezaro-crăiesc.

A absolvit în anul 1848 Institutul de Creștere Militar Național din Năsăud ca subofițer, participând la campania împotriva insurgenților maghiari din anii 1848-1849 și a luptat cu bravură.

După transformarea Regimentului Grăniceresc al II-lea Român în Regimentul de Infanterie 50 linie, a servit în acesta din urmă și apare pe lista ofițerilor din anul 1856, ca ofițer superior. A participat în anul 1866 ca locotenent-major la campania italiană. În bătălia de la Custozza, din 24 iunie 1866, s-a evidențiat în fruntea detașamentului său de asalt, a fost grav rănit și a rămas mort pe câmpul de onoare. A fost un ofițer deosebit de vrednic pentru serviciul de avanpost și pentru cel de recunoaștere⁵.

11. *Șteopoaie Dionise*, locotenent la Regimentul 63, inginer în București⁶.

¹ *Ibidem; Ibidem*, pp. 136-139.

² Datorită faptului că a fost învățător în Sângeorzul Român am găsit de cuviință să fie trecut în această prezentare.

³ *Adrian Onofreiu, Viorel Rus, op. cit.*, p. 125.

⁴ *Ibidem*, p. 128.

⁵ *Ibidem*, p. 97.

⁶ *Transilvania*, art. cit.

Clădirea Școlii vechi din Sângeorz-Băi

ORA DE RELIGIE ORTODOXĂ ÎN GIMNAZIUL GRĂNICERESC NĂSĂUDEAN ÎNTRE ANII 1880-1900

IULIU-MARIUS MORARU

Dat fiind faptul că zona Năsăudului era una predominant unită în secolul al XIX-lea, între preocupările Bisericii Ortodoxe s-a numărat și aducerea aici a unui catehet de religie greco-orientală pentru elevii ortodocși. Alminteri preocuparea aceasta precede însuși Gimnaziul, dacă ne raportăm la faptul că, în 1849, înainte de înființarea Preparandiei din localitate, Andrei Șaguna îi scria protopopului Bistriței, Teodor Buzdug să se deplaseze personal la Năsăud cel puțin de două ori pe săptămână în vederea predării religiei acolo¹.

Mai apoi, după înființarea Gimnaziului, această sarcină va fi îndeplinită tot de conducătorii tractului bisericesc al Bistriței, până în anul 1878, când Fondurile Grănicerești Năsăudene², sub a căror oblăduire se afla Gimnaziul, vor scoate la concurs un post de catehet ortodox. Între candidați, la 28 iulie³ își va depune documentația și tânărul absolvent al Normei, apoi al Seminarului Andreian, al Facultății de Filologie (începută la Leipzig⁴ și finalizată la Budapesta⁵), recomandat fiind de preotul Grigore Marica⁶. Datorită pregătirii sale temeinice, el va deveni apoi catehet pentru elevii de religie greco-orientală, după cum ne arată decretul dat de conducerea fondurilor, prin care este confirmat în funcție.⁷ Mai apoi, după doar trei ani, el va deveni titular la catedra de filologie a școlii⁸.

¹ **Arhivele Naționale, Direcția Județeană Bistrița-Năsăud (ANDJBN)**, *Fond Protopopiatul ortodox Bistrița*, dosar nr. 240/1849, f. 4 r. Cf. **Nicolae Bocșan, Gabriel-Viorel Gârdan, Ioan-Vasile Leb, Andrei Șaguna – Corespondența**, vol. IV, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2011, p. 68.

² Pentru mai multe informații privitoare la acestea, a se vedea: **Lazăr Ureche**, *Fondurile grănicerești năsăudene (1851-1918)*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2001 și: **Elena Darabant, Adrian Onofreiu**, *Sorgintea fondurilor grănicerești năsăudene. Mărturii documentare*, în rev. *Arhiva Someșană*, seria a III-a, vol. 1, Editura Neremia Napocae, Cluj-Napoca, 2002, pp. 225-271.

³ **ANDJBN**, *Fond Administrația fondurilor grănicerești năsăudene*, dosar nr. 2592/1877-1910, f. 10 r.

⁴ Unde va fi unul dintre cei trei năsăudeni care vor studia la această prestigioasă instituție în perioada 1861-1918. **Aurelia Dan**, *Școlile grănicerești năsăudene (1851-1918)*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2012, p. 437.

⁵ Unde va fi unul dintre cei 15 stipendiați de fonduri. Cf. **Lazăr Ureche**, *op. cit.*, p. 150.

⁶ **ANDJBN**, *Fond Administrația fondurilor grănicerești năsăudene*, dosar nr. 2592/1877-1910, f. 14 r.

⁷ *Ibidem*, f. 25 r. De asemenea, în dosar se mai păstrează și jurământul depus de el cu ocazia investirii în funcție: *Ibidem*, f. 23 r-v.

⁸ **Idem**, *Fond Liceul „George Coșbuc” Năsăud*, dosar nr. 71/1871-1926, f. 98; cf. **Idem**, *Fond Administrația fondurilor grănicerești năsăudene*, dosar nr. 2592/1877-1910, f. 10.

Pe lângă orele de limba română însă, el se va ocupa în toți acești ani și cu predarea religiei pentru elevii ortodocși, realizând o misiune foarte importantă, dată fiind compoziția mediului cultural și confesional.

Întrucât, de cele mai multe ori, majoritatea confesională era unită, Pletosu era obligat să reunească elevi din mai multe clase pentru a avea candidați suficienți. Așa se face, de exemplu, că în anul școlar 1879/1880, avea elevi în patru despărțăminte¹, la fel ca și în anii următori². Acestea erau formate cu precădere din elevi aparținători a două clase consecutive, fiecare despărțământ având repartizate două ore pe săptămână. Primul era format astfel din clasa I și a II-a, al doilea din clasa a III-a și a IV-a, al treilea din clasa a V-a și a VI-a, al patrulea din a VII-a și a VIII-a³.

În ceea ce privește programa, aceasta va evolua cu timpul, pe măsură ce profesorul va câștiga vechime și experiență didactică. Iată, de exemplu, programa din anul școlar 1879/1880, împreună cu bibliografia cursului:

„Despartimentulu I: Clasa I –II. 2 ore.: Intregulu catehismu bogatu crestinescu.

Despartimentulu II: Clasa II-IV. 2 ore: Marturisirea ortodoxa de Petru Movila partea II si III. Istoria biblica a noului Testamentu.

Despartimentulu III. Clasa V-VI. 2 ore: Istoria bisericeasca dupa Andreiu Siaguna tom I. istoria veche si media.

Despartimentulu IV. Clasa VII si VIII. 2 ore: Elementele dreptului canonicu dupa Andreiu Siaguna⁴.

¹ ***, *Programa a XI-a a Gimnasiului superiore rom. gr.-cat. din Năseudu, publicata la finea anului scolastecu 1879-1880*, Bistrița, Tipografia lui J.E. Filsch, 1880, p. 18.

² ***, *Reportulu alu XII-lea despre Gimnasiulu superiore greco-catolicu romanescu din Naseudu dimpreuna cu unele date statistece pre anulu scolastecu 1880/1*, Tipografia lui Theodoru Botschar, Bistrița, 1881, pp. 14-15; ***, *Reportulu alu XII-lea despre Gimnasiulu superiore greco-catolicu romanescu din Naseudu dimpreuna cu unele date statistece pre anulu scolastecu 1881/2*, Tipografia lui Theodoru Botschar, Bistrița, 1882, pp. 16-17; ***, *Reportulu alu XIV-lea despre Gimnasiulu superiore greco-catolicu romanescu din Naseudu pre anulu scolastecu 1882/83*, Tipografia lui Theodoru Botschar, Bistrița, 1883, pp. 66-67; ***, *Reportulu alu XV-lea despre Gimnasiulu superioru greco-catolicu romanescu din Naseudu pre anulu scolastecu 1883/1884*, Imprimeria Aurora, Gherla, 1884, p. 47 (aici, probabil datorită scăderii numărului de elevi, va avea loc comasarea ultimelor două despărțăminte); ANDJBN, *Fond Liceul „George Coșbuc” Năsăud*, dosar nr. 71/1871-1926, f. 16 (în acest an, ele se vor reîmpărți în 4 grupe, ca și în anii anteriori; cf. ***, *Reportulu alu XVI-lea despre Gimnasiulu superioru greco-catolicu romanescu din Naseudu pre anulu scolastecu 1884/1885*, Imprimeria Aurora, Gherla, 1885, p. 36); ***, *Reportulu alu XVII-lea despre Gimnasiulu superioru greco-catolicu romanescu din Naseudu pre anulu scolastecu 1885/1886*, Imprimeria Aurora, Gherla, 1886, p. 64; ***, *Reportulu alu XX-lea despre Gimnasiulu superioru greco-catolicu romanescu din Naseudu pre anulu scolastecu 1888/1889*, Tipografia Alexi, Brașov, 1889, p. 126.

³ ***, *Reportulu alu XII-lea despre Gimnasiulu superiore greco-catolicu romanescu din Naseudu dimpreuna cu unele date statistece pre anulu scolastecu 1880/1*, ..., pp. 14-15.

⁴ ***, *Programa a XI-a a Gimnasiului superiore rom. gr.-cat. din Năseudu, publicata la finea anului scolastecu 1879-1880*, ..., p. 26.

Spre deosebire de aceasta, cea din anul următor este mult mai stufoasă și mai bine segmentată în părțile ce arată preocuparea dascălului pentru îmbunătățirea procesului de învățământ, precum și dorința lui de a o face cât mai accesibilă și mai atractivă pentru elevii săi:

„Despartamentulu I, clasa I. și a II-a, 2 ore la săptămâna: Istoria vieții lui Iisus. – Nascerea și pasirea în publicu a lui Iisus. Invetietura lui Isusu și anume: 1. Isusu dovedeste mesianitatea sa prin invetiature: a) Invetiaturele date în persona apostolilor pentru totu omenii; b) invetiatura în parabole. – II. Isusu dovedeste mesianitatea sa prin minuni: a) asupra fieri; B0 asupra boalelor; c) asupra mortilor și d) minunile atotu științei și atotu putinței Ddiesci. III. Tempulu din urma a vieții lui Iisus; moartea, învierea și înălțarea lui Iisus. – Cunoștințele trebuințioase din geografia Palestinei. – Manualu: Istoria vieții lui Isusu de C. Andreviciu. –

Despartamentulu alu II-lea, clasa III și a IV., 2 ore la săptămâna: Invetiatura bisericii ortodoxe despre credința. – Manualu: marturisirea ortodoxa de dr. Barbu Constantinescu.

Despartamentulu alu III-lea, clasa a V-a și a VI-a, 2 ore la săptămâna: Istoria bisericii românești. Crestinarea Romanilor și întemeierea bisericii românești. Starea bisericii pre tempulu migratorilor și jurisdicțiunea primitivă a bisericii românești. – Starea bisericii românești sub domnia Magiarilor; - sub influențele calvinismului și ale papismului. Starea bisericii românești din Ardeal după unire. Constituțiunea Metropoliei românești ortodoxe din Ungaria și Ardeal. Întemeierea și organizarea de astăzi a bisericii sârbești, a celei în regatul României și Bucovina. Manualu: Istoria bisericească a lui A. B. Siaguna.

Despartamentulu alu IV-lea, clasa a VII. și a VIII-a, 2 ore la săptămâna: Principiile fundamentale ale dreptului ecleziastic. – Organizismulu ecleziastic în genere și elementele lui. Raportulu bisericilor între sine. Despre administrațiune și anume: administrarea doctrinei, a disciplinei și a averii. Despre legelatiune și forurile bisericesti. Explicarea statutului organic¹. Manualu: compendiu dreptului canonicu de A. B. de Siaguna¹.

¹ Pentru mai multe informații privitoare la această adevărată constituție a Bisericii, care reglementează principalele chestiuni de organizare ale acesteia, a se vedea o operă exegetică a acestuia realizată de un mare istoric și teolog

Atât unitățile de predare, cât și bibliografia din care se întocmea cursul, erau atent selecționate de profesorul devenit mai apoi preot. După ce lectura posibilele materiale, le analiza comparativ, observând plusurile și minusurile fiecăruia, pentru ca abia apoi să se decidă cu privire la conținutul lor și la alegerea unuia dintre ele. Revelator în acest sens este un document din anul următor celui pe care l-am prezentat anterior, în care profesorul propune conducerii școlii programa pentru anul următor. Vom prezenta aici doar partea care ne interesează din el, pentru ca cititorul să poată observa cu câtă meticulozitate își întocmea profesorul nostru programa anuală de studiu:

La instruciunea in religiune pentru tinerimea de confesiunea greco-oriental(a) – manualele după care s-are putea invatia sunt:

- a) pentru depart. I compusu si clasa I-a si a II-a alternativu Liturgica de S. (Silvestru) Morariu Andreieviciu si Istoria Vietii lui Jisusu de Const. Andereviciu, Wiena 1867. – Dupa ce inse tota instruciunea si religiunea, in conformitate cu problema gimnasimului, are de scopu zidirea religioasa morala, care mi cartea de Constant. Andereviciu, desi contine materialu drebuinciosu, nu se afla reflexiuni morali: asia dupa esaminarea si a altoru manuale, am aflatu corespunsietoriu a se introduce pentru acestu departimentu ca manualu: Istoria Sacra de I. Constantinescu, Bucuresci 1878, cu inceputulu anului urmatoriu.*
- b) Despartamentulu II, clasa III si IV. : Marturisirea Ortodoxa de Petru Movila. – In aceasta carte compusa dupa forma catihetica, ca unu productu alut trebuinteloru de a se apera biserica ortodoxa inveteturile sale genuine contra atacureloru protestantismului si papismului in veacurele 16 si 17, prevalera (prevalează) partea dogmateca ei fiindca de la inceputu a fostu menita pentru invatamantulu superioru aceia nefiindu metodica, din punctu de vedere pedagogicu, nici ca*

sibian: **Paul Brusanovski**, *Reforma constituțională din Biserica Ortodoxă a Transilvaniei între 1850-1925*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2007.

¹ ***, *Reportulu alu XII-lea despre Gimnasiulu superioare greco-catolicu romanescu din Naseudu dimpreuna cu unele date statistece pre anulu scolastecu 1880/I, ...*, pp. 14-15.

corespunde pe deplinu. Am aflatu de bine ca pentru viitoriu pana la altu traductiune sa se introduca: Manualu pentru Invateturia religiunei ortodoxe de Constant Andreviciu, Wiena, 1866. –

- c) *In despart. III, clasa V si VI.: Istoria Bisericeasca de Andreiu B. Siagunna 1861. Aceasta carte fiindu prea voluminoasa deoarece contine totu materialulu trebuintiosiu pentru istoria bisericei ecumenice a lui Christosu; - prelanga (pe lângă) aceasta fiind forte scumpa asa numai ca lectură sa recomandatu. La instruciune sau dictatu momentele insemnatu din Istoria bisericeasca, iar elevii au fostu indrumati a si face insemnari.*
- d) *Depart. IV., clasa 7 si 8, alternativu: organisatiunea bisericei si etica crestina. manualuM(morala) si etica: morala de S. M. Andreviciu. Cartea fiindu lucrata anume pentru trebuinta acestei clase gimnasiali, se poate folosi si arata bine si structiunea (structura)¹.*

Aceasta era deci modalitatea prin care Pletosu se ocupa cu predarea religiei greco-orientale în Gimnaziul năsăudean. La rândul ei, religia reprezenta o pondere importantă (8 ore din numărul de ore care-i compuneau catedra), alături de limba română, filozofie, limba latină, limba maghiară², limba greacă,³ cântarea bisericească și care variau de la 16 la 24⁴.

Alături de religie, o altă materie de natură religioasă cu caracter confesional, care era complementară acesteia, era și cântarea bisericească, pe care Pletosu o va predă începând

¹ **ANDJBN**, *Fond Liceul „George Coșbuc” Năsăud*, dosar nr. 71/1871-1926, f. 6 r-v.

² Pe acestea două le predă doar ocazional, latina în anul de început și în cel următor acestuia (***, *Programa a XI-a a Gimnasiului superioare rom. gr.-cat. din Năsăudu, publicata la finea anului scolastecu 1879-1880*, ..., p. 18) și în 1884, datorită îmbolnăvirii titularului (**ANDJBN**, *Fond Liceul „George Coșbuc” Năsăud*, dosar nr. 71/1871-1926, f. 16 r-v), iar maghiara doar pentru clasa I și doar uneori (*Ibidem*, f.16 r-v)

³ Pe aceasta o va predă doar în anii de început ai activității sale didactice, fiind de folos elevilor pentru cercetarea în limba originală a textului sacru și a textelor patristice: *** , *Programa a XI-a a Gimnasiului superioare rom. gr.-cat. din Năsăudu, publicata la finea anului scolastecu 1879-1880*, ..., p. 18.

⁴ Astfel, în anul școlar 1879/1880, avea 20 de ore: cf. *Ibidem*, p. 18, în anul următor 22 (****, *Reportulu alu XII-lea despre Gimnasiulu superioare greco-catolicu romanescu din Năsăudu dimpreuna cu unele date scolastece pre anulu scolastecu 1880/1*, ..., p. 4), în anul școlar 1881/2, are 21 de ore (***, *Reportulu alu XIII-lea despre Gimnasiulu greco-catolicu din Năsăudu pre anulu scolastecu 1881/2*, ..., p. 6), în anul următor 19 ore (***, *Reportulu alu XIV-lea despre Gimnasiulu superioare greco-catolicu romanescu din Năsăudu pre anulu scolastecu 1882/83*, ..., p. 54), în anul următor va avea 24 de ore (**ANDJBN**, *Fond Liceul „George Coșbuc” Năsăud*, dosar nr. 71/1871-1926, f. 16 r-v), în anul școlar 1888/1889, avea 22 de ore: cf. *** , *Raportulu alu XX-lea despre Gimnasiulu superioru greco-catolicu romanescu din Năsăudu pre anulu scolasticu 1888-89*, ..., p. 109, în timp ce în anii următori, numărul lor va varia tot între aceste cifre, nescăzând sub 16 și necrescând niciodată peste 24.

cu anul 1881/2¹. După cum reiese din programa publicată în rapoartele anuale, această materie cuprindea deopotrivă o parte teoretică și una practică, profesorul preocupându-se atât cu familiarizarea elevilor cu marile momente liturgice ale anului bisericesc, dar și cu pregătirea lor elementară din punct de vedere muzical, realizată prin predarea Liturghiei, a glasurilor bisericești, precum și a unor cântări mai speciale:

„Cântări bisericesci după tipicu, 2 ore la septemana: - Impartirea anului bisericescu dupa momentele istorice. Serbatorile si feliulu lor. Cultulu ddiescu si formele lui. Loculu, personalulu si odorele pentru sevarsirea cultului. - Formele de liturgie intrebuintiate de ritulu besriceloru romanesci. - Explicarea cantariloru dela liturgia. - Cantarile liturgice. - Cantarile dupa tonurile fundamentali.; tonurile fundamentali cu tropare si antifoane. - Mai multe cantari ocasionali. -”²

Analizând felul în care era prezentă în gimnaziul năsăudean religia ortodoxă, observăm că elevii de confesiune greco-orientală se bucurau, în ultimele două decenii ale secolului XIX, asemenea celor uniți din această școală, de o programă bine structurată, putând să își însușească în urma participării la cursurile de aici, un buchet bogat de cunoștințe religioase și chiar teologice (pentru anii mai mari, unde se predă drept canonic, și istoria bisericească), și fiind ajutați în procesul didactic de zelosul profesor Grigore Pletosu, care ducea o muncă susținută în acest sens. Alături de aceasta, elevii erau ajutați în completarea cunoștințelor în acest sens de faptul că în instituție se va predă, începând cu anul școlar 1881/2, cântarea bisericească, complementară celei dintâi, care le va fi de mare folos în fixarea cunoștințelor și asimilarea unora noi.

¹ ***, *Reportulu alu XIII-lea despre Gimnasiulu greco-catolicu din Naseudu pre anulu scolastecu 1881/2*, ..., p. 6.

² *Ibidem*, p. 20. Același text se va regăsi și în anul următor, privitor la materia dată: ***, *Reportulu alu XIV-lea despre Gimnasiulu superiore greco-catolicu romanescu din Naseudu pre anulu scolastecu 1882/83*, ..., p. 68, precum și peste doi ani: ***, *Reportulu alu XV-lea despre Gimnasiulu superioru greco-cat. romanescu din Naseudu pre anulu scolastecu 1883/84*, ..., p. 48.

REPRESALIILE ÎMPOTRIVA CĂLUGĂRULUI BÂZNOG, CONSTRUIREA ȘI SFINȚIREA BISERICII

ALEXANDRU DĂRĂBAN

Odată cu realizarea marelui vis al românilor de pretutindeni, de unire într-un stat național, care s-a înlăptuit după primul război mondial, la 1 Decembrie 1918, când Transilvania s-a unit cu Patria-Mamă, din cenușa vechilor locașuri arse sau dărâmate de tunurile generalului Bukow, au început a reînvia vetre noi de viață duhovnicească românească, iar cele vechi s-au renovat, spre a putea face față nevoilor sufletești ale credincioșilor de pe aceste meleaguri.

Astfel, pe teritoriul comunei Sângeorzul Român, care făcea parte din cadrul Episcopiei Ortodoxe a Vadului, Feleacului și Clujului, între anii 1920-1926 s-a înființat Parohia Ortodoxă, în paralel construindu-se și Biserica cu hramul „Adormirea Maicii Domnului”, sub îndrumarea și osârdia ieromonahului Ioachim Bâznog, dar și a câtorva credincioși.

Construirea acestei biserici a început cu demersurile făcute de călugăr prin memorii adresate autorităților centrale din București (Ministerele Cultelor, de Interne), autorităților județene și locale, precum și Consistoriului Episcopal Ortodox de la Cluj. În memoriul adresat Ministerului Cultelor se specifică că „noi, credincioșii români din Sângeorzul Român, vrem a ridica o bisericuță, care s-a donat de comunitatea ortodoxă din Cușma (lângă Bistrița, s.n.), care, între timp, și-au construit o biserică nouă. Autoritățile locale ne pun piedici. Rugăm, cu deosebire, grăbirea Primăriei din Sângeorzul Român privind sprijinirea ridicării bisericii. Materialul din biserică donată este la fața locului.

Rugăm grabnică rezolvare.

10 octombrie 1920¹.

În decembrie, același an, este trimis un memoriu Consistoriului Episcopal Ortodox de la Cluj, în care erau trecute proiectele călugărului:

„...intenționez a zidi pe spesele mele și cu colectele adunate, de mine, o Biserică Ortodoxă Română în comuna Sângeorzul Român care, sper, va vesti birunța Ortodoxiei și în aceste părți, înaintând acest memoriu Venerabilului Consistoriu, rugându-l să intervină la „locurile” (organele, s.n) competente ca să mi se concesioneze a ridica acest locaș dumnezeiesc.

După ce până acum nu am niciun rezultat în chestiunea aceasta, și după ce materialul donat se nimicește în urma ploilor dese, rog cu toată smerenia Venerabilul Consistor să binevoiască a interveni încă o dată la locurile în drept, camera politică în frunte cu organele

¹ Arhiva Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului (A.A.V.F.C.), Adresa nr. 2647/10 octombrie 1920.

executive să ne cedeze locul de zidire, ca astfel, cât mai curând posibil, să putem începe lucrările pentru zidirea bisericii, pentru lauda și preamărirea lui Dumnezeu.

Cluj, 29 decembrie 1920

Cu toată smerenia, Ioachim Bâznog, ieromonah¹.

La data de 8 februarie 1921 Ministerul Cultelor, referindu-se la memoriile trimise în 10 octombrie 1920 și 29 decembrie 1920, răspunde că „pentru scopurile bisericilor de a avea drept de expropriere nu se poate da nici pe seama confesiunii ortodoxe, dar nici pe seama altor confesiuni.

În consecință, Biserica Ortodoxă din Sângeorzul Român să cumpere intravilanul pentru scopul propus².

În urma acestui răspuns dat de Ministerul Cultelor, Consistoriul Episcopal de la Cluj face un nou demers, având același scop, pe adresa aceluiași minister, la data de 18 februarie 1921. Primește răspuns din partea ministerului în care se face cunoscut că „permisiunea specială pentru zidirea bisericii în Sângeorzul Român nu e necesară; prin urmare se poate zidi biserica pe terenul său fără a mai avea nevoie de vreo permisiune. Pe de altă parte nu putem ordona autorităților administrative locale din localitate să încuviințeze zidirea acelei biserici pe un teren, asupra căruia dreptul de proprietate este în litigiu, deoarece transcrierea locului pe numele bisericii, este o chestiune de drept privat³.

Văzându-se în această situație, ieromonahul Ioachim Bâznog face demersurile necesare și legale pe lângă Consistoriul Episcopal, Protopopiatul ortodox al Bistriței, cât și către autoritățile de stat, pentru a i se permite a face colectă, fiindu-i necesare fondurile pentru a cumpăra terenul pe care să se construiască noua biserică. Acest demers se va solda cu strângerea banilor necesari, cumpărând un teren și o casă din zona Băilor, al cărui proprietar era prim-pretorul Gherlei, Teodor Marțian, teren în valoare de 70.000 lei. Predarea-primirea terenului, cu suprafața de 1050 stînjeni, a fost făcută de Teodor Marțian-predător, ieromonahul Ioachim Bâznog-primitor, în prezența martorilor Solomon Cârțu, Iosif Cunta și Grigore Ogâgău. Trebuie să precizăm că terenul și casa respectivă au fost trecute, în actul de vânzare-cumpărare, în patrimoniul Episcopiei Ortodoxe.

Pe acest teren nu va fi lăsat să construiască biserica de autoritățile administrative și bisericesti locale (greco-catolice). Totuși, în anul 1937, pe acest teren a fost ridicată biserica cu hramul „Schimbarea la Față” sub păstoria preotului Ioan Bunea⁴.

Totodată, ieromonahul trimite o adresă către Protopopiatul Ortodox al Bistriței, prin care-l înștiințează de cumpărarea terenului și a casei din Băi, pentru construirea bisericii. La

¹ *Ibidem*

² *Ibidem*, Adresa nr. 39557/1920.

³ *Ibidem*, Adresa nr. 8002/19.III.1921.

⁴ *Ibidem*, Adresa din 9 iunie 1921 și adresa din 26 martie 1922.

rându-i, protopopul Bistriței Grigore Pletosu¹ informează Consistoriul Episcopal că „ieromonahul Ioachim Bâznog din Sângeorzul Român a cumpărat în regiunea Băilor o casă și terenul aferent, cu gândul ca să fie construită o biserică. Contractul de vânzare-cumpărare l-a înaintat în persoană... A plătit deja 20.000 lei. Acum are trebuință de restul banilor. În scopul câștigării sumei ce-i mai trebuiește, ar dori, ca el, personal, să umble a milostenie, făcând colectă. Deci, roagă pe Veneratul Consistoriu ca să-i dea permis și să-i încuviințeze întreprinderea a mai colecta, în scopul plătirii acelei case și terenului aferent. Din parte-mi recomand cererea lui pentru încuviințare.

Bistrița, 7 septembrie 1921”².

Fiind localnic, ieromonahul se hotărăște să construiască biserica pe pământul părinților lui. Angajează o echipă condusă de inginerul Emil Buia (greco-catolic) în baza proiectului făcut de arhitectul bistrițean Richard Kramer. În același timp, autoritățile locale trimit adrese după adrese către Episcopia Ortodoxă din Cluj, Protopopiatului din Bistrița cât și autorităților județene, în care-i erau aduse diferite acuze, cu scopul de a fi împiedicat în a ridica biserica.

Datorită stăruinței ieromonahului, Veneratul Consistoriu îi răspunde afirmativ însărcinând oficiul protopopesesc cu recomandarea Î.P.S. Episcop Nicolae Ivan ca „să i se facă hârtiile pentru biserică”³.

La începutul anului 1923 ieromonahul primește aprobarea pentru a face colectă, din partea Ministerului Publice, al Muncii și Ocrotirii Sociale în care se preciza că „se autorizează să se adune sume în bani prin o condică în scopul zidirii unei biserici din Sângeorzul Român. Condica s-a vizat de Minister și va circula în cuprinsul Ardealului, până la 15 martie 1924, când se va încheia în asistența unui delegat desemnat de Veneratul Consistoriu un proces verbal de rezultatul bănesc, înaintându-se o copie ministerului”⁴. Condica s-a predat ieromonahului Bâznog, acesta mai primind aprobări pentru prelungirea și extinderea colectei pentru tot anul 1924, mai întâi în Bucovina, iar apoi în toată țara⁵.

Tot în aceeași perioadă primăria trimite o adresa ministrului de interne în care i se cerea să intervină pentru interzicerea zidirii motivind că „nu este nevoie de înființarea unei parohii greco-catolice, nici în interesul statului și nici în interesul populației fiindcă înființarea

¹ Grigore Pletosu (1848-1934), protopopul ortodox al Bistriței între 1909–1934, s-a născut în satul Chintelnic, județul Bistrița. Face parte din prima serie de elevi care trece pragul nou înființatului gimnaziu grăniceresc (1863) din Năsăud, face parte din prima promoție a liceului năsăudean cu opt clase, licențiat în Teologie (Cernăuți), Filosofie și Limba română (Budapesta), membru al Societății literare „Virtus Romana Rediviva” fiind primul critic literar al poeziei lui Coșbuc; în anul 1928, la 50 de ani de activitate, i s-a acordat Ordinul „Coroana României în grad de Comandor” apud Teodor Tanco, „*Virtus Romana Rediviva*”, vol. II, Bistrița, 1974, pp. 246-249.

² A. A. V. F. C., Adresa Protopopiatului Ortodox al Bistriței cu nr. 2521/763 din 06.IX.1921.

³ *Ibidem*, Document nr. 79/1922, Răspuns cu nr. 537/25.02.1922.

⁴ *Ibidem*, Răspuns nr. 18238/28.03.1923 la adresa nr. 681.

⁵ *Ibidem*, Aprobarea 15393/01.02.1924, 156/26.01.1923 și 8058/12.05.1924.

unei asemenea parohii ar da motive de acte de imoralitate”¹. Totodată se cerea ministrului să aplice sancțiuni prefecturii și plasei pentru neluarea de măsuri.

La sfârșitul anului 1923 Pretura Plasei Rodna-Veche trimite o adresă administrației locale sângeorzene, în urma petiției făcute de aceștia, că „în cauza eliberării comisiei de clădire a bisericii greco-ortodoxe se încuviințează clădirea acelei biserici ce va să fie pe terenul propriu, nr. topo 1547, pe strada Curii (astăzi, strada Cerbului, s.n.), urmând să se respecte următoarele:

Depărtarea din strada Curii 6,0 metri, de la Ion Anisie – 16 m., de la casa minorilor Salvan – 6 m. Biserica se va zidi din material lemnos, fundamentul din piatră. Dimensiunile vor fi: lungimea 10 m., lățimea 6 m., înălțimea 3,5 m., grosimea pereților 0,30 m., fundamentul 1 m., ușile 1,80 înălțime și 0,90 lățime, ferestrele 1 m. înălțime și 0,90 m. lățime.

Motive:

Ministerul de Interne cu ordinul nr. 57837 – 1923 a încuviințat înființarea unei parohii și clădirea unei biserici ortodoxe în Sângeorzul Român. În urma inspectării terenului la fața locului s-a constatat că această clădire va corespunde întru toate prevederile statutului județean pentru edificare. Planurile s-au înaintat, în două exemplare, de un arhitect diplomat care, însă, conform declarației petiționarului, va fi întocmit de un alt arhitect diplomat. Deoarece o parte a materialului lemnos pare a fi intrat în putrefacție, petiționarul este îndrumat, ca în momentul începerii lucrărilor, să ne prezinte o declarație a arhitectului constructor, prin care acesta ia răspunderea morală și materială pentru orice accident ce ar rezulta din slăbiciunea materialului din care se construiește clădirea.

Protestările comunei Sângeorzul Român nu s-au putut lua în considerare, deoarece acelea privesc persoana petiționarului, care însă nu lucrează în numele său, ci în numele Consistoriului ortodox din Cluj și în numele parohiei ortodoxe din Sângeorzul Român, care este în stadiul înființării. Chiar în cazul dacă petiționarul ar solicita o clădire pentru propria sa persoană conform prevederilor statutului județean pentru edificare nu i se pot pune piedici atunci când nu face mențiune de calitățile morale ale petiționarului”.

O copie a acestei adrese, semnată la 29 decembrie 1923 de pretorul Ștefănică, a fost trimisă și preotului greco-catolic Aurel Chintăoan, parohul din Sângeorzul Român², precum și arhitectului Kramer pe care-l asigura de asistența jandarmeriei dacă va fi conturbat în timpul lucrării³.

La data de 7 aprilie 1924 ieromonahul Bâznog înștiințează Veneratul Consistoriu Diecezan Ortodox din Cluj că „a trecut la organizarea parohiei ortodoxe române, nou înființate, din Sângeorzul Român, având onoarea a vă raporta că acestea s-au făcut conform

¹ *Ibidem*, Adresa nr. 4763/1923 a Primăriei din Sângeorzul Român către Ministerul de Interne.

² **Direcția Județeană Cluj a Arhivelor Naționale (D.J.C.A.N.)**, *Fond Episcopia Greco-Catolică Gherla*, actul nr. 291/1922.

³ *Ibidem*.

relației înaintată la începutul anului curent. Mă rog să binevoiască a o primi și aproba deocamdată în forma arătată sau a le amâna tardiv când parohia va putea fi întrucâtva consolidată. Totuși, până atunci, îngăduiți ca subsemnatul să pot avea mai bună putere de lucrare, mă rog ca Veneratul Consistoriu să binecuvânteze a mă numi administrator parohial al acesteia, cu filiile ei, trimițându-mi decretul de numire”¹.

După o oarecare atitudine calmă de vreun an și jumătate, biserica greco-catolică din localitate revine în forță în anul 1924 împotriva ridicării bisericii ortodoxe. Se convoacă din nou o ședință a consiliului parohial în data de 25 mai 1924 în care se pune din nou în discuție cauza „pseudo-călugărului Bâsnog” – ca o reluare a celor spuse în 4 decembrie 1922 – care voiește a clădi proprie biserică greco-orientală.

Se hotărăște cu unanimitate ca ori de câte ori și pe orice cale să i se pună piedici acestui „nevrednic răzvrătit”. Cere să i se raporteze Î.P.S. Episcop al nostru rugându-l să facă pașii de lipsă la forurile competente „pentru a-l opri pe Bâsnog de a-și clădi cocioaba”. La Î.P.S. Episcop va merge în persoană preotul Aurel Chintăoan.

Dar cum toate aceste piedici n-au fost îndeajuns, ceea ce s-a petrecut în seara zilei de 3 noiembrie 1924 întrece orice închipuire. Ieromonahul a fost ridicat de acasă, dus la primărie de către secretarul acesteia, Ioan Lupoai, subprimarul Vasile Șpaimoc și de „polițaii” care-i însoțeau. Ceea ce i s-a întâmplat călugărului reiese din memoriul adresat de ieromonah Epicopiei:

„Cu fiască supunere aduc la cunoștință Veneratului Consistoriu, bătaia ce mi s-a întâmplat în ziua de 3 noiembrie, seara, pe la orele 7. Fiind în casă, mă poftesc la primărie domnul secretar, cu numele Ioan Lupoai, cu domnul subprimar Vasile Șpaimoc, cu straja Ștefan Costan însoțit de alți polițai... Intrând în cancelarie m-au îmbiat ca să subscriu că aş fi zis către oarecine că voi lucra noaptea la biserică căci ziua am fost oprit. Și nevoind a subscrie m-au luat la bătaie foarte groaznică, străpungere cu cuțitul și foarfeca, bătaie cu pumnul, cu călcâiul cizmei, până la miezul nopții. Toată bătaia a făcut-o domnul secretar... Acuma mă aflu în pat, sub supravegherea doctorului, de trei zile și aștept certificat medical spre a-l da la judecată. Pe lângă bătaie, mi-au tăiat barba și părul, acuma sunt tot vânăt, albastru... Nu pot umbla pe picioare fără în două bote, atâta batjocură au pus pe mine, așa că nu sunt sigur de viață, că mă tem că mă vor omorî...

Dați aceasta spre știre Î.P.S. Voastre, cercetând atât D-voastră, cât și informând pe domnul ministru de a schimba acel om periculos pedepsindu-l exemplar.

Dați foaie în toată țara ce-a făcut secretarul și intelectualii din Sângeorzul Român unit.

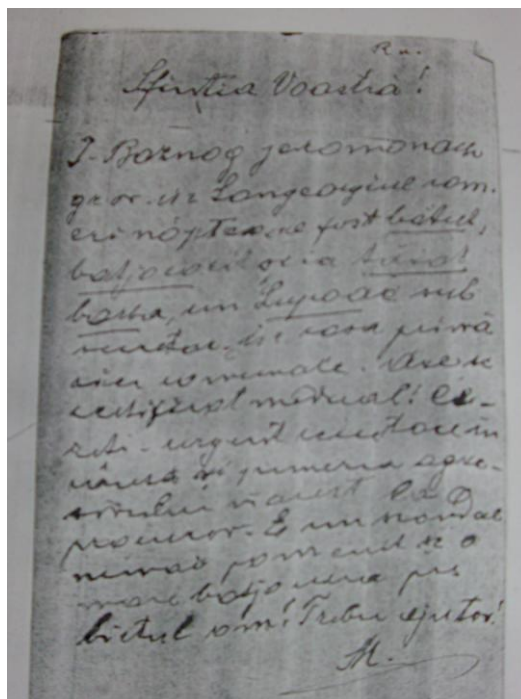
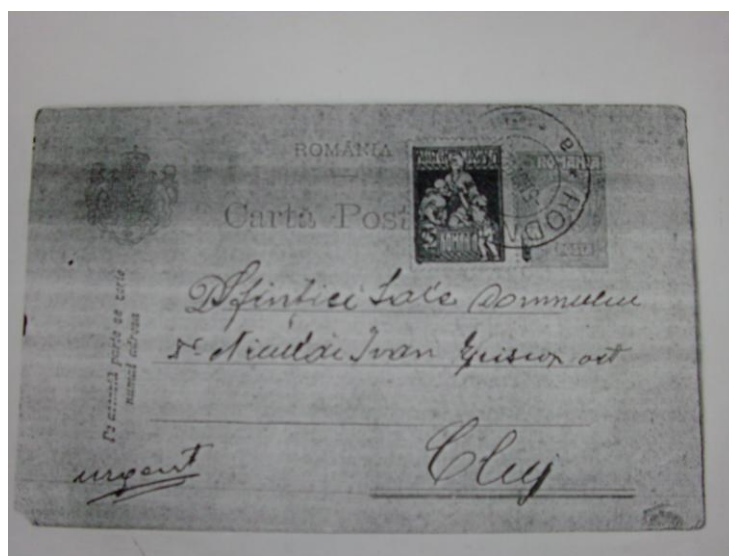
Amintesc și aceasta, că după ce mi-au tăiat barba și părul, le-au împachetat și au spus că trebuie să le arate domnului prefect ce-i de aici din comună născut și aici șade mai mult, numai la Bistrița merge cu notarul, că el este greco-catolic cu numele Solomon Haliță.

¹ A. A. V. F. C., Adresa din 07.04.1924.

Bine ar fi, ca tot prin domnul ministru, a stăruî pe lângă Episcopia Unită Gherla ca să schimbe pe preotul Aurel Chintăoan care ține în biserică predici ca să mă batjocorească, că oricine va veni la mine calcă legea lor, nu le va îngropa morții și alte multe, ca să ție oamenii laolaltă. Să nu fac biserica, zicându-mi că-s bolșevic.

Sângeorzul Român la 7 noiembrie 1924¹.

În urma celor petrecute, a luat atitudine și doctorul Andrei Monda, care personal a trimis o carte poștală adresată, în regim de urgență, Î.P.S. Nicolae Ivan, precum și procurorului Tribunalului Bistrița.

Copie a cărții poștale trimisă de dr. Andrei Monda către Episcopie (față-verso)

¹ A. A. V. F. C., copie după memoriul trimis de ieromonahul Bâznog.

În urma celor sesizate, Î.P.S. Nicolae Ivan face plângere procurorului de pe lângă Tribunalul Bistrița pentru a dispune cercetarea grabnică și pedepsirea agresorilor, în data de 12 noiembrie 1924. Acestea rămân fără niciun rezultat deoarece prefectul județului era Solomon Haliță¹.

Lucrările zidirii bisericii au stagnat până în august 1925, când în ziua de 28 a acestei luni, conducerea lucrărilor a fost încredințată profesorului Anton Domide împreună cu ieromonahul Bâznog. Au fost încredințați să angajeze alți lucrători, le-a fost dată suma de 80.000 de lei, să folosească casa total, să folosească casa din Băi pentru a contracta un împrumut de 60.000 lei. La data de 30 octombrie 1925 costul total al lucrărilor a fost de 85.000 de lei, contribuția ieromonahului din colecte fiind de 30.000 de lei. S-a ajuns cu construcția până la acoperiș, drept pentru care s-a întocmit un raport către Episcopie în care se arăta că: „Edificarea bisericii ortodoxe din Sângeorzul Român a ajuns a fi pusă sub acoperiș rămânând pentru primăvară tencuitul și pictatul, pentru a putea fi dată destinației.

În data de 14 noiembrie a.c. dorim să punem Sfintele Cruci pe turn și parafulgerul, apoi să constatăm la fața locului lucrările de până acum înfăptuite. Rog respectuos a dispune, ca pe acea dată să descalece, la fața locului ca delegat al D-voastră pe inginerul Lungu și un delegat preot sau asesor pentru următoarele agende :

- să se reclame și să se ridice de la casa comunală cele trei clopote, înstrăinate în mod fraudulos și spre scandalizarea poporului în ziua Sfintei Cruci, de către primarul comunei, cu concursul câtorva intelectuali, a câtorva oameni beți, precum și a unor tineri din horă, toți din localitate, anume ațâțați la această fapte dejositoare. Să se reprobeze aceste agresiuni la fața locului în mod autoritar, luându-se proces verbal²;

- tot la acea dată să se constituie comitetul parohial, având în localitate două familii făcând parte din corpul didactic al Școlii de Arte și Meserii;

- să se ia proces verbal asupra lucrărilor și materialului investit, ca să putem fi acoperiți față de orice porniri agresive, ce eventual ar încerca să mai provoace organele administrative județene prin oficiul lor tehnic;

- această delegație va avea menirea și de a constata toate agresiunile necuviincioase, arătate până acuma, ca să se poată face din partea Veneratului Consistor acțiunea oficială pentru sancțiunile în consecință față de cei vinovați;

- plecarea delegației va fi vineri, după-masă, la orele trei, angajând subsemnatul găzduirea. Fiecare își va aduce alimentația pentru 24 ore. Reîntoarcerea va fi sâmbătă, așa că la orele șapte, seara, putem fi acasă;

- bazat pe multe experiențe psihologice, am onoare a vă propune ca prima sfințire să se facă chiar acuma, fără multă ceremonie, atât a biseriței cât și a clopotelor;

¹ Ca o ironie, liceul din Sângeorz-Băi îi poartă numele.

² Câțiva dintre participanții la această agresiune împotriva călugărului au rămas cu urmări psihice și medicale, pentru tot restul vieții, iar unul dintre ei chiar a murit, în munte, fiind trăsnit (din tezaurul oral al credincioșilor sângeorzeni care aduc aceste mărturii până în zilele noastre).

- drept program de organizare a parohiei, am onoare a vă propune să se delege un administrator parohial al acestei parohii, cu sediul în Cluj, care va celebra câte Liturghie și încolo se va putea servi de călugărul actual. Astfel am avea posibilitatea de a lua din mâna agresorilor și motivele fictive, care le folosesc în jurul bietului călugăr, cu toate că la bază este un alt fond psihologic și de cauză genetică a agresiunii;

- călugărul nu poate fi despuiat de situația lui căci ar constitui un act de împietate înaintea poporului. El rămâne un agent de propovăduire cu un conținut deja dovedit;

- călugărul să fie, până la primăvară, trimis și autorizat în a face colecte, pe un teritoriu nelimitat.

Rog cu deosebită stimă aprecierea motivelor expuse și dispozițiile în consecință.

Cluj, 9 noiembrie 1925,

Cu cele mai profunde reverențe, Anton Domide, profesor¹.

În urma memoriului profesorului Anton Domide, Episcopia îl deleagă pe Simion Vasinca, preot confesional al Penitenciarelor Statului, în data de 12 noiembrie 1925, pentru a se deplasa la Sângeorz. Acesta se va deplasa în 15 noiembrie întocmind un raport pentru Episcopie care confirma cele spuse de profesorul Anton Domide.

Nici profesorul Anton Domide nu a fost scutit de neplăceri, fiindu-i puse piedici de organele administrative și bisericești (greco-catolice) locale. Datorită acestor neplăceri profesorul Domide mai trimite un memoriu către Episcopie, în data de 2 ianuarie 1926, ca răspuns tuturor reclamațiilor, în care se specifica :

„La ord. Nr. 7535/1925 am onoarea a raporta următoarele:

- La data de 10 iulie 1925 Episcopia mi-a încredințat a conduce lucrările ajutat de inginerul Gheorghe Lungu, constatându-se că nu era cazul de o zidire nouă, lucrările fiind date anteprenorului Gheorghe Șipoș.

- Adresa subprefectului spune că nu s-a dat concesiunea prealabilă la cererea înaintată Primăriei, nu s-a anexat planul și devizul, cu toate că Primăria le-a cerut expres. Ca explicații la acestea spun că nu s-a cerut o concesiune nouă, continuă edificarea în curs, organele administrative nu au făcut nicio observare și nicio contestație, dovedind prin aceasta absența oficială chiar a organelor administrative.

- Adresa subprefecturii trădează o ironie prin tonul său, o necuviință la adresa către Episcopie folosind expresia „biserica lui Bâznog”. Călugărul a fost absolvit de orice amestec în edificarea bisericii autorizat de Ministerul Cultelor. Țin să remarc și următoarele fapte petrecute în jurul edificării acestei biserici.

- Primarul comunei, fiind înrudit cu preotul greco-catolic, împreună cu acesta și cu încă un alt preot greco-catolic, intenționat au oprit, în mod volnic, orice ziler și muncitor a lucra la biserică; au oprit de a vinde piatră din cariera din comună pe seama noastră, așa că am fost nevoiți a aduce muncitori străini. Iar, în ziua Sfintei Cruci, anul 1925, au luat

¹ A. A. V. F. C., Memoriul profesorului Anton Domide.

feciorii din horă și oameni beți, au provocat un fel de scandal, un fel de revoluție, ieșind la fața locului unde se zidea biserica și au furat clopotele bisericii, ducându-le la Primărie și neluând niciun act oficial despre aceasta și nemotivând cu nimic oficial. Aceste fapte le-a constatat și delegatul Episcopiei părintele Simion Vasinca.

- Edificiul corespunde absolut planului original.

Cluj la 2 ianuarie 1926, Anton Domide, profesor director”¹.

La data de 12 iulie 1926 profesorul Anton Domide anunță Episcopia că biserica era terminată și că în termen de trei săptămâni să aibă loc sfințirea bisericii. Trimite un raport mai detaliat în 12 august 1926, Î.P. Sale Episcop, în care specifică:

„- Toate lucrările sunt gata, complet, pentru actul sfințirii. A descălecat preotul din Josenii-Bârgăului, preotul Buzdug. Intervenția preotului Buzdug, pentru recuperarea clopotelor furate prin sacrilegiu, a rămas fără rezultat.

- Am constituit în 12 I.c. un comitet de 12 doamne din clasa cea mai de elită aflătoare aici, la Băi: doamna Simionescu, soția secretarului general din Ministerul de Finanțe, doamna Mircea de la „Carul cu bere” din București, doamna Ciorteș de la Cluj etc., punându-se biserica sub protecția lor.

- Acest Comitet de Doamne a întreprins cu o sinceritate și vitejie adevărată, au scos clopotele aproape cu forța de la Casa Comunală în 12 august, ducându-le impunător, dar demonstrativ la biserică și umilind în felul acesta în modul cel mai civilizat pe agresorii păcătoși. În ceea ce privește confiscarea clopotelor, prefectura l-a amendat pe ieromonah cu 1.000 lei, motivând despre clopote că au fost luate de Primărie din cauza unei grinde putrede și periclita viața călugărului și a credincioșilor.

- Pentru sfințire să fie delegat și protoiereul și protopopul ortodox al Bistriței Grigore Pletosu”.

La sfințire asistă și protoiereul basarabean Teodosie Wolovey, aflat la Băi, care a întocmit, la rândul-i, un memoriu adresat Episcopiei din Cluj în care se specifică:

„Subsemnatul protoiereu Teodosie Wolovey, membrul Consiliului Eparhial al Episcopiei Hotinului, a P.S. Visarion Puiu și totodată președinte a secției culturale și misionare a Consiliului, paroh din Gura Ocniței, județul Soroca, Basarabia, am slujit în biserica zidită în comuna Sângeorzul Român și am stabilit:

- Că Sfânta Masă (Prestolul) este de piatră, sfințită într-o mănăstire din Bucovina, mai mult de 500 de ani;

- Sunt pe această Sfântă Masă două Sfinte Antimise: unul din Muntele Athos, sfințit de un mitropolit grec, și altul din Regat, sfințit de un episcop român.

- Cu toate acestea, după a mea părere, Biserica trebuie să fie unsă cu Sfântul Mir.

- Dacă P.S. Episcop cu onoratul Consistor va găsi necesar să mă însărcineze pe mine cu actul sfințirii Bisericii, cu profund respect rog să binevoiți a-mi trimite Sfântul Mir

¹ A. A. V. F. C., Memoriul profesorului Anton Domide din 2 ianuarie 1926

printr-un diacon, totodată să fie delegat un cântăreț, care vor participa și la sfințirea Bisericii.

Cu cuvenită smerenie, protoiereu Teodosie Wolovey, profesor Anton Domide, 12 august 1926”.¹

Actul de sfințire a avut loc cu trei zile mai târziu, de sărbătoarea „Adormirea Maicii Domnului”, prin delegatul P.S. Episcop Nicolae, protopopul Grigore Pletosu, asistat de protoiereul basarabean Teodosie Wolovey, precum și de preoții Ioan Buzdug, Ioan Arcaș, ieromonahul Ioachim Bâznog și diaconul A. Todoruț.

La acest act solemn a participat întreaga inteligență română aflătoare încă la această sta.țiune balneară.

„Comuna Sângeorzul Român e o puternică localitate cu populațiune în majoritate de confesiune greco-catolică și numai cu sforțări aproape supraomenești s-a putut ridica aceasta – prin stăruința preamodestului ieromonah Bâznog, prin colectele făcute de acesta în toate ținuturile țării.

Dacă s-a putut preda sfintei sale destinațiuni această biserică în timp relativ scurt, este fără îndoială și meritul, și stăruințele inimosului director al Școalelor Medii din Cluj, domnul profesor Anton Domide, care din încredințarea Consiliului Eparhial, a luat în mână frâiele conducerii lucrărilor de la biserică – și pe lângă toate piedicile puse la cale din partea „fraților” – biserica prevăzută cu trei clopote și cu toate cele de trebuință, s-a terminat cu bine și e bun semn pentru răspândirea Ortodoxiei în acele părți expuse.

Nu se poate trece cu vederea faptul că toată populațiunea greco-catolică, circa 3.000-3.500, a luat parte la actul sfințirii și neîncăpând toți în biserică, s-a simțit necesitatea ca, cuvântul evanghelic să fie tălmăcit și pentru cei din curtea bisericii și anume prin protoiereul Teodosie.

La masa comună s-au colectat 5.000 lei pentru trebuințele curente ale bisericii”².

Ca urmare a acestui fapt pretura plasei Rodna-Veche eliberează autorizația printr-o adresă în care se specifică că:

„Noi, pretura plasei, cu reședința în Rodna, văzând cererea Consiliului Eparhial Ortodox din Cluj, cu nr. 5428/1926 trimisă acestui oficiu cu ordinul Prefecturii județului cu nr.12470/1926 prin care solicită autorizarea de folosință a Bisericii Ortodoxe edificată în comuna Sângeorzul Român, având în vedere expertiza inginerului expert al Serviciului tehnic județean, în baza art. 55 al Statutului județean de edificare decidem:

Se dă autorizarea de folosire a Bisericii Ortodoxe Române nou edificată din comuna Sângeorzul Român.

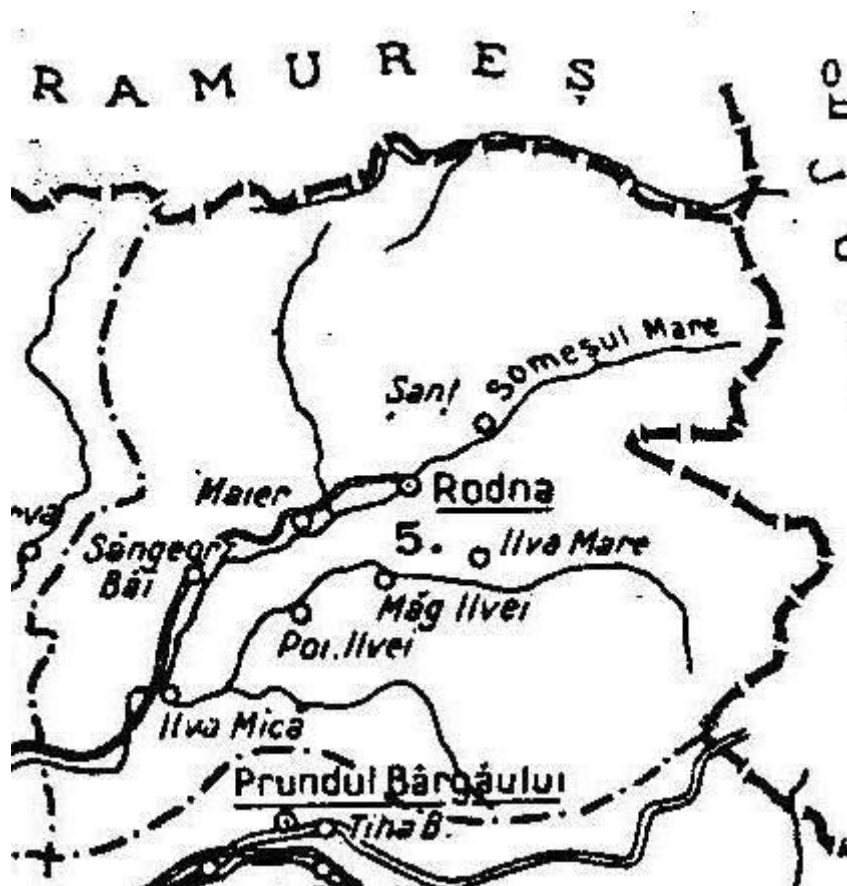
¹ *Ibidem*, adresa nr. 11339/1926 către Prefectura Bistrița

² *Ibidem*, în „Renașterea”, nr. 35/1926 din 29 august 1926, p. 5-6.

Decizia prezentă se comunică Prefecturii, Consiliului Eparhial Ortodox din Cluj, domnului Ilarion Boțiu preot-profesor în Năsăud (care răspundea și de credincioșii din Sângeorz, s.n.) și Primăria comunală din Sângeorzul Român.

Rodna, la 3 decembrie 1926¹.

Ca urmare a acestei decizii, data de 3 decembrie 1926, rămâne ca dată de renaștere a Ortodoxiei (dată oficială), recunoscându-se „de jure” existența ei pe aceste meleaguri.

Hartă reprezentând zona în care a renăscut Ortodoxia cu centrul în Sângeorz-Băi sub păstorirea ieromonahului Ioachim Bâznog (sunt trecute localitățile mai importante)

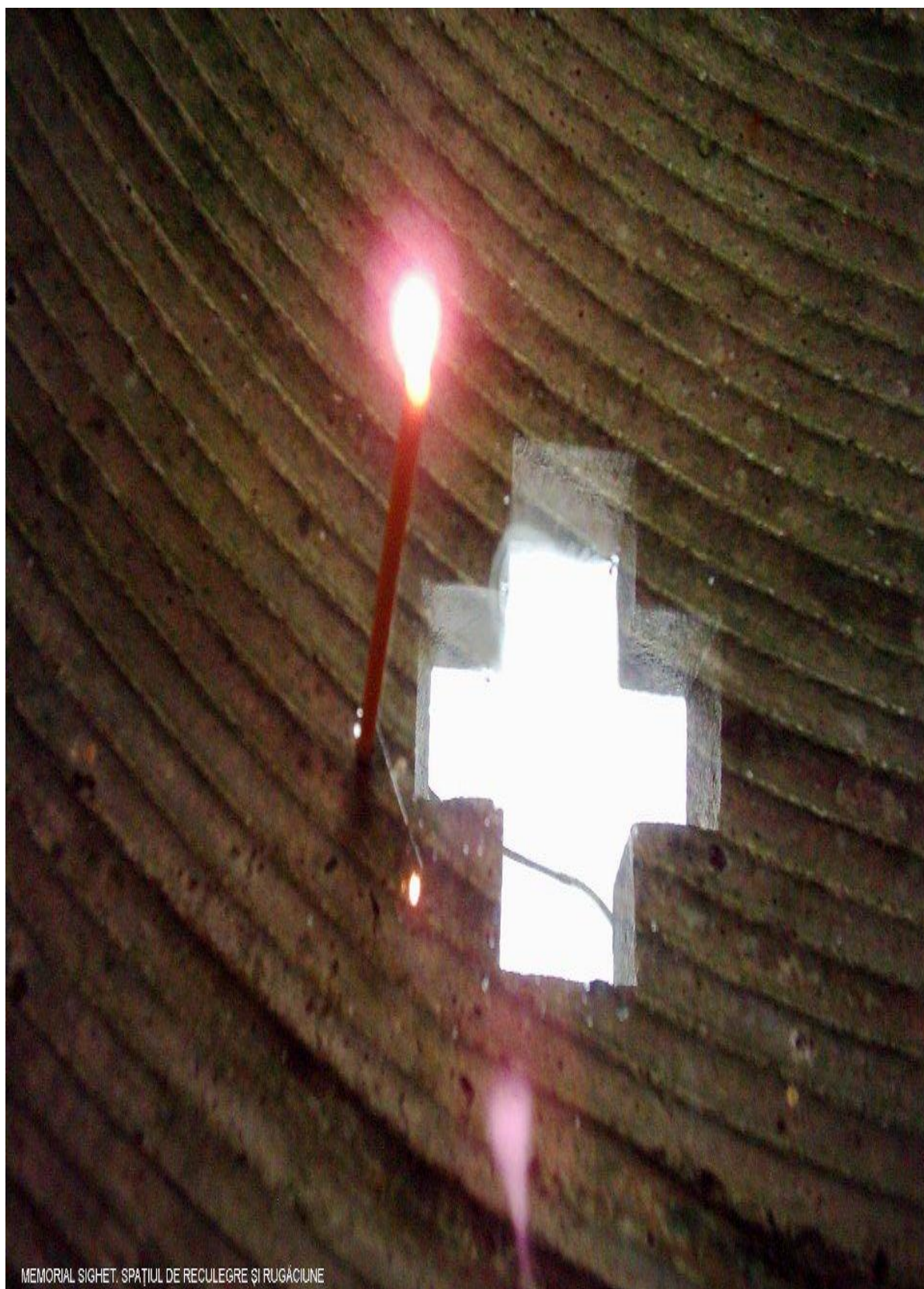
¹ *Ibidem*, decizia nr. 2982/1926, autorizația de folosire a Bisericii ortodoxe din Sângeorzul Român din 3 decembrie 1926.

Biserica „Adormirea Maicii Domnului” ridicată de ieromonahul Ioachim Bâznog

RĂNILE COMUNISMULUI

MEMORIAL SIGHET. SPAȚIUL DE RECULEGRE ȘI RUGĂCIUNE

COMUNITATEA GRECO-CATOLICĂ DIN SÂNGEORZ-BĂI ÎN PERIOADA COMUNISTĂ (1948-1989)

VIRGINIA PUIE (JARDA)¹

III. Comunitatea greco-catolică din orașul Sângeorz-Băi în anul 1948

III. 1. Legi împotriva Bisericii Române Unite

Desființarea Bisericii Române Unite în octombrie-decembrie 1948 a fost un act politic anticonstituțional, abuziv, represiv, antinațional, antidemocratic și anticreștin realizat de Partidul Comunist Român (PCR) și guvernul comunist care s-au folosit de ierarhia Bisericii Ortodoxe Române (BOR) ca de o unealtă docilă².

Scopul lor diavolesc se va realiza prin emiterea a trei legi care loveau direct în Biserica Catolică din România, dintre care cea de-a doua lovea și Biserica Ortodoxă. Ele au fost promulgate de guvern în vara anului 1948³.

¹ **Virginia Puie**, *Comunitatea greco-catolică din orașul Sângeorz-Băi, județul Bistrița-Năsăud, în perioada comunistă (1948-1989)*, lucrare de licență, Arhiva Facultății de Teologie Greco-Catolică (A.F.T.G.C.) din cadrul Universității „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca.

² **Ioan M. Bota**, *Istoria Bisericii Universale și a Bisericii Române*, Editura Viața Creștină, Cluj-Napoca, 1994, p. 330.

³ **Alexandru Rațiu**, *Persecuția Bisericii Române Unite*, Editura Imprimeria de Vest, Oradea, 1994, p. 37.

1) Primul decret de lege a fost denunțarea Concordatului cu Sfântul Scaun, publicat în „Monitorul Oficial” nr. 64 din 19 iulie 1948, lege care a pregătit terenul pentru desființarea Bisericii Unite¹.

Denunțarea Concordatului a fost pregătită printr-o lungă campanie de presă care nu s-a dat la o parte de la nicio minciună, calomnie, pentru a pune într-o lumină proastă acțiunea Sfântului Părinte și a reprezentanților săi. Concordatul a fost denunțat în mod unilateral fără niciun preaviz din partea guvernului. Măsura astfel luată, călca nu numai dispozițiile cuprinse în art. 23 al Concordatului, dar și în cele mai elementare reguli ale bune înțelegeri internaționale².

2) A doua lege a fost votată ca să „reformeze” educația în România³. Acest decret de lege cu nr. 175 din 3 august 1948, privitor la reforma și noua organizare a învățământului în Republica Populară Română (RPR), înseamnă o nouă lovitură pentru Biserica Catolică. Simpla prezentare a art. 1 și 2 ale Decretului ajunge ca să ilustreze spiritul care stă la baza acestei reforme a învățământului și consecințele pe care le aducea pentru Biserică⁴.

Articolul 1 afirmă că „Învățământul public din RPR este organizat exclusiv de stat pe temeiul unității de structură și e așezat pe baze democratice”⁵.

Articolul 2 anunță scopul învățământului care este „Educarea tineretului în spiritul democrației populare ca să pregătească specialiști care să corespundă trebuințelor de întărire a democrației populare și construirea societății socialiste”⁶.

Prin acest decret a fost scoasă religia din școli, iar Bisericii i s-a tăiat dreptul de a educa tineretul în spirit creștin. Odată cu etatizarea școlilor confesionale și particulare, s-au luat bunurile mobile și imobile, trecându-le în proprietatea statului⁷.

3) A treia lege a fost „Legea pentru regimul general al cultelor”⁸. Decretul de lege nr. 177 din 4 august 1948 reprezintă ultima etapă a operei de înlănțuire a libertății Bisericii prin lege și a încadrării ei definitive în regimul popular⁹. În primele articole garantează libertatea religioasă și afirmă că „Nimeni nu poate fi urmărit pentru credința sau necredința sa”, iar articolele 6 și 7 declară că „Toate cultele religioase din RPR sunt libere să se organizeze și să funcționeze conform canoanelor lor, cu condiția să nu fie împotriva Constituției.

¹ *Ibidem*.

² Alexandru Mircea, Pamfil Carnațiu, Mircea Todericiu, Octavian Bârlea, *Biserica Română Unită – 250 de ani de istorie*, Madrid, 1952, p. 297.

³ Al. Rațiu, *Biserica furată*, Tipografia Română Flair Press SRL, Oradea, 1993, p. 146.

⁴ Al. Mircea ș.a., *op. cit.*, p. 299.

⁵ *Idem*, *Persecuția Bisericii Române Unite*, Editura Imprimeria de Vest, Oradea, 1994, p. 38.

⁶ *Ibidem*.

⁷ *Ibidem*, p. 39.

⁸ Anton Moisin, *Istoria marilor prigoane contra Bisericii Române Unite cu Roma, Greco-Catolice, între anii 1948-1989*, 1998, p. 121.

⁹ Al. Mircea ș.a., *op. cit.*, p. 281.

Toate bunurile mobile și imobile vor fi inventariate, iar inventarul va fi verificat de Ministerul Cultelor”¹.

În urma acestor legi, episcopatul de ambele rituri s-au adunat într-o conferință la Oradea, în 27 august 1948, și-au înaintat un memoriu Ministerului Cultelor, dar acest memoriu a rămas și el fără răspuns².

Legea nr. 177 are cinci puncte care vin în contradicție cu libertatea religioasă:

a) Obligația de a prezenta un statut de organizare și funcționare spre aprobarea statului.

b) Obligația de a rupe legăturile cu orice cult din afara hotarelor țării.

c) Obligația de a cere Ministerului Cultelor sau autorităților locale permisiunea pentru congrese, adunări, conferințe, scrisori pastorale sau circulare cu interes general.

d) Obligația de a depune jurământ de credință în fața Ministerului Cultelor, după formularul stabilit de lege.

e) Reducerea deciziilor prin stabilirea unui număr de 750.000 credincioși pentru fiecare dieceză³.

În acest timp Biserica Română Unită nu avea nicio posibilitate de a se apăra. Numai prin viu grai, de la om la om. Ortodoxia Română acuză Biserica Română Unită că ierarhii ei s-au îndepărtat de popor și de românism repetând mereu aceleași stereotipe, slogane, că numai ortodocșii sunt români⁴. Chiar și după 1989, Biserica Română Unită a fost repusă numai formal în drepturi, fără a i se restitui întregul ei patrimoniu. De aceea, Mitropolitul Ortodox al Banatului, Nicolae Corneanu, întreabă ierarhia BOR: „Crima săvârșită de regimul comunist asupra greco-catolicilor trebuie continuată sau reparată?”⁵.

III. 2. Desființarea Bisericii Române Unite

A. În general

După ocuparea țării noastre de către Armata Sovietică, măsurile de subjugare politică, economică și spirituală a poporului român s-au făcut treptat simțite⁶. Pentru Stalin, singurul singurul

¹ **Al. Rațiu**, *Persecuția Bisericii Române Unite*, Editura Imprimeria de Vest, Oradea, 1994, nota 7, p. 40.

² *Ibidem*, p. 41.

³ *Ibidem*.

⁴ **Silvestru Augustin Prunduș**, **Clemente Plăianu**, *Catolicism și ortodoxie românească*, Editura Viața Creștină, Cluj-Napoca, 1994, p. 140.

⁵ **Petru Reboreanu**, *Lumină din lumină*, Editura Napoca-Star, Cluj-Napoca, p. 285.

⁶ **Ioan M. Bota**, *op. cit.*, p. 328.

adversar rămas de neînvins a fost Papa de la Roma și Biserica Catolică¹. De aceea, în 1946, Biserica Unită din Ucraina² a fost integrată în Ortodoxia Rusă, un procent binevenit pentru ortodoxia românească³.

În 1947, Alexei, patriarhul Rusiei, a vizitat România pentru a lua contact cu ierarhia BOR și pentru a pregăti Congresul Pan-Ortodox, programat pentru anul 1948 la Moscova. Primul ministru de atunci, Petru Groza, îi vorbește despre BRU și despre centrul ei, Blajul. Reacția patriarhului a fost ridicând pumnul, încrețind fruntea, cu o înfățișare de stăpân lumesc, strigând: „Să dispară! În doi ani să nu mai aud vorbindu-se despre această biserică”⁴.

De la o zi la alta au sporit în intensitate atacurile, atât împotriva BRU, cât și a Vaticanului, cu deosebire după Congresul Pan-Ortodox de la Moscova, o dovadă de necontestat că acolo s-a hotărât soarta BRU⁵. Regretabil este că printre forțele politice, culturale și spirituale prea aplecate dictatorului Stalin, s-a numărat și ierarhia BOR în frunte cu mitropolitul Nicolae Bălan al Sibiului și cu Patriarhul Iustinian Marina, colaboratori neobosiți ai guvernului comunist Petru Groza și ai patriarhului moscovit Alexei, slugi devotate ale comunismului ateu⁶.

Astfel, în 1948 a început în România oficial, lupta împotriva Bisericii Greco-Catolice. La început, această luptă s-a desfășurat printr-o propagandă anticatolică, pregătind opinia anticatolică Gheorghiu-Dej în februarie 1948⁷, de mitropolitul Nicolae Bălan pe Câmpia Libertății de la Blaj la 15 mai, care în discursul său a lansat atacul fățiș, „... cei care au interese străine v-au despărțit de maica noastră bună, de Biserica Ortodoxă, o chemare caldă, de părinte, să vă întoarceți acasă”, precum și de patriarhul Iustinian Marina când a fost instalat în scaunul patriarhal: „Nu vă mai lăsați amăgiți de răuvoitori... Ce ne mai desparte? Nimic, decât credințioșia ce o acordați cu supunere Romei. Întoarceți-vă această credințioșie către Biserica neamului nostru, a strămoșilor noștri și ai voștri”⁸.

De la propaganda anticatolică s-a trecut la naționalizarea publicațiilor religioase ale Bisericii Greco-Catolice⁹. Astfel BRU nu mai avea nicio posibilitate de a se apăra, comunicarea făcându-se numai prin viu grai, de la om la om, toate organele eparhiale de publicitate fiindu-i suprimate¹⁰.

¹ S. A. Prunduș, C. Plăianu, *Biserica Română Unită ieri și azi*, Editura Unitas, Cluj-Napoca, 1994, p. 37.

² Ucraina = Rutenia (s.n.)

³ S. A. Prunduș, C. Plăianu, *op. cit.*, p. 37.

⁴ *Idem*, *Catolicism și ortodoxie românească*, Editura Viața Creștină, Cluj-Napoca, 1994, p. 138.

⁵ *Ibidem*, p. 138.

⁶ Ioan M. Bota, *op. cit.*, p. 328.

⁷ Ioan M. Bota, Tertulian Langa, *Ființa și rolul BRU cu Roma*, Editura Viața Creștină, Cluj-Napoca, 1993, p. 15.

⁸ S. A. Prunduș, C. Plăianu, *op. cit.*, p. 139.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ *Ibidem*, p. 140.

Pe lângă campania deschisă dusă de statul ateu și BOR, s-au purtat tratative pe ascuns pentru a corupe o parte din clerul unit¹. O parte dintre preoți, înfricoșați, au închinat steagul. N-a fost, însă, mic numărul acelor care și-au continuat misiunea sacerdotală, deși nu fără a înfrunta riscul pierderii libertății².

La 3 septembrie 1948 a fost depus, prin decret guvernamental, episcopul Ioan Suci de la Blaj, iar mai târziu, în 18 septembrie, au fost depuși și episcopul Valeriu T. Frențiu de la Oradea, episcopul Al. Russu de la Baia-Mare și episcopul Ioan Bălan de la Lugoj. Au făcut acest lucru pentru că acești dușmani ai lui Dumnezeu știau foarte bine că pentru a distruge creștinismul, trebuie să desființezi Biserica, iar pentru ca să nimicești Biserica, trebuie să lovești în conducător; pentru ca să înghiți turma, trebuie să ucizi păstorul³. Au rămas în funcție numai doi episcopi: episcopul Iuliu Hossu de la Cluj și Vasile Aftenie de la București. Aceștia doi au fost lăsați să funcționeze fiindcă asupra lor continuau acțiunile pentru a fi câștigați la Ortodoxie. Negăsindu-se nici între episcopi, nici în restul clerului superior (canonici, profesori de teologie, călugări), persoane dispuse la tratative de trecere, s-a recurs la preoții din parohii, mai ales la cei care erau deja intimidați, foștii legionari sau membri ai partidelor politice. Unii, sub teroare și amenințări, au semnat⁴.

Statul și BOR au lansat un zvon că, la sfârșitul lunii septembrie 1948, se va ține un mare Congres la Cluj sub președenția episcopului Iuliu Hossu pentru a discuta trecerea la Ortodoxie. Dat fiind prestigiul episcopului, nimeni nu se îndoia de rezultatul acestui congres⁵. Pe această „invitație” au semnat cei mai mulți dintre cei 430 de preoți greco-catolici, publicată în presă, că ar fi cerut „trecerea la Ortodoxie”⁶.

În ajunul adunării de la Cluj, preoții care nu au semnat au fost consemnați la casele lor. Tot atunci, episcopul Iuliu Hossu a excomunicat pe toți preoții care au luat parte la această adunare, „ipso facto”, adică prin însuși faptul participării lor. Deci, când cei 38 protopopi și preoți greco-catolici s-au întrunit în adunarea de la Cluj din 1 octombrie 1948, ei nu au reprezentat Biserica Greco-Catolică, fiind excomunicați, astfel că întreaga lor acțiune de simpli participanți nu putea avea drept nicio urmare juridică asupra Bisericii Greco-Catolice, nici în planul dreptului bisericesc și nici în planul dreptului civil⁷.

În tot acest timp s-a constituit în fiecare sat „Comitete de reîntoarcere la Ortodoxie” din care trebuia să facă parte preotul (în caz că adera), primarul, notarul, șeful postului de jandarmi și alți comuniști siguri. Aceștia puneau credincioșii să semneze un proces verbal. În cele mai multe cazuri, însă, Comitetul declara trecerea satului la ortodoxie fără să interpeleze pe credincioși sau după ce obținuse refuzul lor. În unele sate țărani au fost

¹ *Ibidem*, p. 141.

² *Idem*, Cardinalul Iuliu Hossu, Editura Viața Creștină, Cluj-Napoca, 1995, p. 230.

³ Al. Rațiu, *op. cit.*, p. 68.

⁴ S. A. Prunduș, C. Plăianu, *Catholicism....*, Editura Viața Creștină, Cluj-Napoca, 1994, p. 141.

⁵ Ioan Ploscaru, *Lanțuri și teroare*, Editura Signata, Timișoara, 1994, p. 39.

⁶ S. A. Prunduș, C. Plăianu, *Cardinalul....*, Editura Viața Creștină, Cluj-Napoca, 1995, p. 230.

⁷ Anton Moisin, *Mărturiile prigoanei contra BRU cu Roma, Greco-Catolice, în anul 1948*, 1998, p. 171.

chemați la primărie pentru înșămânțările de toamnă. După ce au semnat li s-a spus că semnăturile valorează și pentru trecerea la ortodoxie. Aceleași comitete trimiteau telegramele de adeziune patriarhului în numele comunei, al parohiei, etc., fără să aibă consimțământul credincioșilor. Bazat pe aceste telegrame, serviciul de presă al Patriarhiei a putut anunța, câteva zile după începutul campaniei, că în Ardeal s-a „produs un puternic curent de revenire a maselor de credincioși greco-catolici în sânul Bisericii Ortodoxe”¹.

Toată rezistența a fost înfrântă de autorități care au reprimat cu brutalitate orice reacție, iar BOR, cât și presa de partid au susținut cu tărie campania împotriva BRU².

După 21 octombrie poporul fiind socotit ca trecut la ortodoxie, organele guvernului au procedat la luarea în primire a bisericilor, caselor parohiale și casele personalului bisericesc, peste tot unde preoții refuzaseră să semneze trecerea. Cu toată opoziția poporului, cele mai multe biserici au fost ocupate și sigilate de poliție³.

La 1 decembrie 1948, fiind ocupate toate bisericile, mănăstirile, întregul patrimoniu mobil și imobil, la cererea scrisă a patriarhului și a sfântului Sinod s-a emis Decretul nr. 358 prin care Biserica Greco-Catolică a încetat a mai exista în mod oficial, fiind scoasă în afara legii⁴.

B. Trecerea la Ortodoxie în orașul Sângeorz-Băi

Răul rămâne rău și nu poate fi șters din memoria istoriei. Toamna lui 1948 și iarna aceluiași an au fost și vor rămâne pentru Biserica Greco-Catolică și pentru școlile sale, pentru profesori și preoți, pentru familiile acestora, vremea marilor încercări ce a întrerupt pentru mulți mersul firesc al vieții, a schimbat destine⁵.

Trecerea la ortodoxie, în orașul Sângeorz-Băi, a fost organizată de funcționarii de la primărie, după cum spunea și doamna preoteasă Andresse Elisabeta: „primăria a angajat anumite persoane pe care le-a trimis pe toate străzile localității, să meargă din casă în casă și să lămurească populația, prin munca de lămurire specifică comunismului (amenințarea cu fel de fel de consecințe), să semneze fiecare că acceptă să treacă la ortodoxie” (V1)⁶.

Din mai multe declarații aflăm că trecerea la ortodoxie a credincioșilor din orașul Sângeorz-Băi s-a făcut „din oficiu”. De exemplu, Ciocan Grigore declara următoarele: „prin anul 1948 știu că mai mulți oameni din sat, de la noi, umblau prin sat cu niște tabele. Unul dintre aceștia era H. A., care a venit și la mine la poartă cerându-mi să-mi spun numele să-l

¹ Al. Rațiu ș.a., *op. cit.*, p. 291.

² Ioan M. Bota, *Tertulian Langa, op. cit.*, p. 19.

³ Al. Rațiu ș.a., *op. cit.*, p. 291.

⁴ Ioan M. Bota, *Istoria...*, p. 329.

⁵ Codruța M. Stirban, Marcel Stirban, *Din istoria Bisericii Române Unite*, Editura Muzeului Sătmărean, 2000, p. 257

⁶ Nu am reușit să aflu numele lor. V 1= Mărturia Elisabetei Andresse.

treacă pe tabel, dar nu știam de ce. El a trecut numele meu pe acel tabel, dar numai el a scris, eu nu am semnat nimic. Apoi, am aflat că erau tabele de trecere la biserica ortodoxă” (V2)¹.

Un alt cetățean din Sângeorz-Băi, Roman Ogâgău, declara: „am fost botezat greco-catolic, iar după 1948 am aflat că îs trecut în registrul de religie ortodoxă” (V7)² sau Sohorca Cătălina: „în 1948 am fost trecuți de la greco-catolici la ortodocși din oficiu pentru că atunci când au venit de la primărie să semnăm, nu am semnat” (V8)³, „am fost trecuți din voia lor fără de voia noastră” (V4)⁴.

Din declarația cantorului Partene Aurel aflăm că: „Oamenii nu au vrut să treacă, de aceea, cei de la primărie au făcut un registru și au trecut pe toți oamenii la ortodocși. Nimeni nu a știut acest lucru. Eu, cu fostul cantor Cristurean Alexandru, am mutat arhiva bisericii dintr-o cameră în alta și atunci am găsit registrul și am aflat acest lucru” (V5)⁵.

Datorită faptului că cei doi preoți greco-catolici, care erau atunci la Sângeorz-Băi, nu au semnat trecerea la BOR, de la sfârșitul anului 1949 când a venit preotul ortodox în localitate, nu s-a mai putut celebra Sfânta Liturghie în biserici. Astfel, a luat ființă Casa Biserică, unde preoții greco-catolici, în clandestinitate, au oficiat Sfânta Liturghie în ritul greco-catolic.

Din mărturia scrisă de preotul Buga Anton, în 1990, aflăm care au fost mijloacele de intimidare folosite de Siguranța Statului asupra lui și asupra familiei sale și reacția lor atunci când li s-a impus trecerea la ortodoxie: „În tot cursul anului 1948, dar mai ales spre sfârșitul anului, s-au intensificat presiunile asupra mea, ca de altfel a tuturor preoților greco-catolici, dar și asupra credincioșilor, să se urgenteze trecerea la ortodoxism și asta cu complicitatea ierarhiei de vârf a BOR. La început, cu îndrumări, apoi presiuni și au urmat amenințări, adevărata campanie de teroare mai cumplită chiar decât cea care o trăiau în timpul ocupației maghiare (hortyste), 1940-1944” (B)⁶.

Astfel, „în anul 1948, spre sfârșitul anului, într-o noapte, au venit în casa preotului Anton Buga trei indivizi⁷ care să-l convingă să treacă la BOR, dar nu au reușit. Nu după mult timp de la discuția cu cei trei, prin fereastra deschisă i-a fost aruncată o piatră pe care era un bilet cu un mesaj. Mesajul îl anunța că va fi arestat și să fugă din sat” (G6)⁸.

Ca să nu fie descoperit, preotul Buga a fost nevoit să plece un timp la câmp, apoi se retrage pentru mult timp la rudele și prietenii săi din Cluj, București și, apoi, la Brașov unde „cu greutate am reușit să mă angajez la o întreprindere de construcții, șantierul Șanțuri.

¹ V 2 = Mărturia lui Grigore Ciocan.

² V 7 = Mărturia lui Roman Ogâgău.

³ V 8 = Mărturia lui Sohorca Cătălina.

⁴ V 4 = Mărturia lui Flore Alexi.

⁵ V 5 = mărturia cantorului Aurel Partene.

⁶ B = „Mărturie și Apel”. Preotul Anton Buga, 1 noiembrie 1990, Sângeorz-Băi.

⁷ Nu am reușit să aflu numele lor.

⁸ G 6 = Declarația lui Emil Iepureanu despre preotul Buga și întâlnirea cu episcopul romano-catolic Marton Aron.

După un an și ceva, arestat și dus la Ministerul de Interne, la Jilava, în torturi și bățai. Mi se înscenase o implicare într-un proces de spionaj american, cu pedepse prevăzute până la 25 de ani de muncă silnică. Înscenări fanteziste ale unor securiști bolnavi. La negarea tuturor acuzelor ce mi s-au adus, după cugetări care mai de care mai cumplite și care au durat peste doi ani de zile, în fața ridicolului faptelor ce mi înscenau, instanța a fost nevoită să schimbe încadrarea din „crimă de înaltă trădare” și pedeapsa de până la 25 de ani, cu o pedeapsă de până la 2 ani pe care-i executaseră deja” (B)¹.

În timpul cât a lipsit, familia a fost obligată să elibereze casa parohială întrucât a venit un preot ortodox de la Moldova, Truță Sabin. Preotul Buga s-a mutat în casa proprietate personală din stațiune, dar care era total improprie pentru locuit în anotimpurile friguroase. A urmat naționalizarea clădirii cu toate bunurile ei, iar familia preotului, soția Silvia și copiii Virgil, Ovidiu și Matilda, au fost nevoiți să se mute. Au fost primiți în casa enoriașului Ștepoaie Maxim și ulterior în casa familiei Rusu Ștefan. Pe urmă, „soția a fost arestată un an și jumătate la închisoarea de la Mislea, județul Prahova, după care, la ieșire, a mai trăit doar patru ani. Copiii, întâi eliminați din liceu pe diverse motive, și după multe chinuri reprimiți, numai după ce aduceau dovada că munciseră la munca de jos. Asta însemna lucrul la cariera de piatră și nu erau decât niște copii” (B)².

Părintele Buga, deși eliberat din închisoare, nu a fost lăsat în pace. „Urmărit, terorizat, cu încercări de a fi racolat ca informator și iar amenințat. Consemnat să nu mă apropii de credincioșii mei sub nicio formă” (B)³. De aceea a fost nevoit să se stabilească la Brașov, pentru un timp.

Mai târziu, teroarea a slăbit, și preotul Buga a găsit un post de administrator la Școala medicală din Brașov, de unde se și pensionează. În 1961 se va reîntoarce la Sângeorz-Băi, unde, prin vânzarea de pământ din zestrea părinților săi și-a construit o modestă casă, iar la mansardă avea o mică cămăruță care era locul său de reculegere și rugăciune⁴, unde, în fața unui mic altar, în taină, zilnic celebra, unei persoane de mare încredere, Sfânta Liturghie⁵. Dar, în continuare, era urmărit, umilit și amenințat. „Mi se făceau percheziții, din când în când, sub pretexte, mai ales că primesc și difuzez literatură religioasă și altele” (B)⁶.

Despre aceste mijloace de intimidare folosite de securiști și BOR, pentru a li se impune trecerea la ortodoxie, aflăm și din declarația doamnei Andresse Elisabeta, soția preotului Virgil Andresse, preot II în această localitate. Au fost adunați preoți din jurul localității și lămuiriți și ei după metode comuniste de către o comisie formată dintr-un preot ortodox un

¹ B = „Mărturie și Apel”. Preotul Anton Buga, 1 noiembrie 1990, Sângeorz-Băi.

² *Idem.*

³ *Idem.*

⁴ „Deșteptarea Credinței”, nr. 11, Cluj-Napoca, noiembrie 2000, p. 9.

⁵ *Ibidem.*

⁶ B = „Mărturie și Apel”. Preotul Anton Buga, 1 noiembrie 1990, Sângeorz-Băi.

om al puterii (securist) și un intermediar care-i cunoștea bine pe preoți (V1)¹. „Soțul meu, fiind cel mai tânăr între preoții din jur și având și probleme mari în familie, nu a cedat, nu a semnat și a servit în continuare sub toare amenințările” (V1)².

„Începând de la data așa-zisei unificări a servit în continuare Liturghia zilnică, botezuri, cununii, înmormântări, vizite la bolnavi etc. până când a apărut un preot ortodox și a preluat totul. Aceasta s-a întâmplat spre sfârșitul anului 1949” (V1)³. După venirea preotului ortodox Truță, preotul Andresse Virgil s-a retras ca profesor la liceul din Sângeorz-Băi.

După ce a predat totul preotului ortodox, deși a avut „mari și grele presiuni”, părintele Virgil „a continuat clandestin, acasă, să-și facă Liturghii zilnice, dar o perioadă scurtă, deoarece, așa cum mărturisește soția dânsului, „presiunile se înteteau și își puneau în pericol familia, care și așa era șubredă” (V1)⁴. „Tatăl lui, socrul meu, a fost arestat și a murit la canalul Dunăre-Marea Neagră” (V1)⁵.

„De la un timp își făcea Liturghia numai pentru el, uneori acasă, alteori pe câmp și câteodată, împreună cu unii preoți, foști profesori, care-l vizitau. După arestarea socrului meu, se ferea și de familie, că era mereu anchetat și amenințat cu închisoarea” (V1)⁶, „l-au amenințat cu distrugerea lui, oriunde s-ar ascunde, chiar și-n gaură de șarpe îl vor găsi” (V1)⁷.

După desființarea Bisericii Greco-Catolice, în Duminici și sărbători, credincioșii greco-catolici nu au avut unde să asculte Sfânta Liturghie (greco-catolică), datorită faptului că cei doi preoți greco-catolici care erau atunci în Sângeorz-Băi, nu au semnat trecerea la BOR, nu au mai avut acces pentru a celebra Sfânta Liturghie în ritul greco-catolic, dar ei vor face în continuare rugăciuni și Sfânta Liturghie în locuri știute sau neștiute de securitate.

La sfârșitul anului 1949, după venirea preotului Truță Sabin în localitate, toate „obiectele de cult care au existat în Sângeorz-Băi și care au aparținut bisericii sau preotului, toate în momentul dispariției religiei noastre sau interdicției care a apărut, au rămas în patrimoniul BOR care a preluat tot: arhiva, inventar, icoane, în care, sigur, că au intrat și toate obiectele sfinte de pe masa Sfântului Altar, cele mai prețioase obiecte care pot exista

¹ V 1 = Mărturia Elisabetei Andresse.

² *Idem.*

³ *Idem.*

⁴ *Idem.*

⁵ *Idem.*

⁶ *Idem.*

⁷ *Idem.*

într-o Biserică, și o biserică veche și cu tradiție în Sângeorz-Băi și odată cu ele, bineînțeles, și toate icoanele din biserică” (X5)¹.

VIRGINIA PUIE (JARDA)

În ceea ce privește cărțile de cult, icoane, statui, acestea au fost strânse din tot Vicariatul Rodnei, fiind depozitate, în prezent, într-o parohie ortodoxă din județul Bistrița-Năsăud. Aici sunt adunate 378 de cărți de cult, 34 de statui, 2 tabernacole și un antimis greco-catolic².

¹ X 5 = Jipa Sultana, fiica preotului Anton Buga, vorbește despre „calvarul” familiei sale care erau „terorizați zi și noapte de prezența securității”; despre activitatea clandestină a tatălui ei după ieșirea din închisoare, dar, mai ales, după reîntoarcerea dânsului în Sângeorz-Băi; despre „invitații” care participau la Sfânta Liturghie în capela improvizată de el la mansarda casei; despre botezul făcut de tatăl ei verișoarei sale și despre obiectele de cult ale bisericii noastre (declarație înregistrată pe casetă audio).

² **Radu Dreptate**, *Istoria parohiilor Sângeorz-Băi, Maieru, Năsăud, Feldru în perioada 1948-1989*, Lucrare de diplomă, p. 24.

DESTINE ÎMPLINITE

Universitatea din Cardiff

IOAN PETRI

Doctor în Cibernetică și Statistică Economică la 27 de ani

- doctor cercetător la Universitatea Cardiff din Marea Britanie
- lector universitar doctor al Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca

Se naște și copilărește la Sângeorz-Băi într-o familie în care viața se împărțea între lucrul în gospodărie și păstrarea tradițiilor românești autentice. Crește înconjurat de dragostea părinților, a buniciilor și a o parte dintre străbunici; în special îl admira nespus pe bunicul din partea tatălui, „bunu” Ion, al cărui nume îl și poartă de altfel. Avea ca această admirație să se tranforme într-o regulă de viață, moștenind de la bunicul său intransigența, dar și firea austeră, sobră, meditativă.

Urmează cursurile școlii primare la școala de După-Borcut, la clasa învățătoarei Ciocârlă Maria, dascăl priceput, cu principii pedagogice desprinse din școala românească veche, care știa să se îngrijească de bunăstarea educațională a fiecărui elev.

Școala cu clasele I-IV de După Borcut

Este transferat în trimestrul al III-lea al clasei a IV-a la școala din sat, după care umează școala generală la clasa cu program intensiv de sport avându-l ca diriginte pe profesorul Iloaie Ștefan. Pasiunea dirigintelui pentru matematică avea să se transmită și elevului, așadar, încă din perioada școlii generale se conturau primele aptitudini de logică, gândire și calcul.

Școala generală „A. P. Alexi” din Sângeorz-Băi

IOAN PETRI – DOCTOR LA 27 DE ANI

După terminarea școlii generale este admis la Liceul „Solomon Haliță”, la clasa de Matematică-Informatică. În liceu, pe lângă pasiunea pentru matematică, apare interesul către disciplinele cu specific uman, aceasta și din cauza profesoarei de Limba și Literatură Română, profesoara Cocian Lidia, care dezvoltase din obiceiul predatului o adevărată artă pentru a-și atrage discipoli.

Liceul „Solomon Haliță” din Sângeorz-Băi

Termină liceul în anul 2003 și urmează cursurile Facultății de Științe Economice și Gestiunea Afacerilor (FSEGA), cu specializarea Informatică Economică. Pe lângă activitățile curriculare, pe perioada studenției interacționează cu colectivele redacționale ale „Ziarului Studentesc”, la vremea aceea principalul ziar al studenților din Cluj-Napoca, dar și ale revistei „SeconGa”, revista Facultății de Științe Economice și Gestiunea Afacerilor. Tot în perioada studenției este membru al ansamblului folcloric „Mugurelul” al Universității Babeș-Bolyai, grup folcloric cu o istorie deosebită ce promova dansul și tradiția românească. Cu ansamblul „Mugurelul” participă la turnee în Franța, Ungaria, Slovenia, deși prima vizită în afara țării are loc în anul trei de facultate când pleacă cu programul „Work&Travel” pentru 4 luni în Statele Unite.

IOAN PETRI – DOCTOR LA 27 DE ANI

FSEGA – Facultatea de Științe Economice și Gestiunea Afacerilor din Cluj-Napoca

Obține licența în Informatică Economică în anul 2007 după care urmează masterul de Informatică Economică și Sisteme informaționale în cadrul aceluiași departament participând la cursurile a două școli de vară din domeniul Sistemelor Distribuite „Saso-Veneția” și din domeniul Multi-Agenților „EASSS-Torino”, Italia. În paralel cu programul de master lucrează ca și colaborator al universității predând seminarii la disciplinele Baze de Data, Programare Java, Medii de Programare după care se angajează ca programator la Cybercom Plenware de unde este trimis la un stagiu de perfecționare de 4 luni în Finlanda, Turku.

În anul 2008 este admis prin concurs la doctorat pe domeniul Cibernetică și Statistică în cadrul departamentului de Informatică Economică al Universității Babeș-Bolyai, iar după câteva luni pleacă pentru a-și desfășura restul studiilor doctorale în cadrul departamentului de Știința Calculatoarelor și Informatică al Universității Cardiff din Marea Britanie. Aici ajunge să cunoască și să colaboreze cu cercetatori renumiți, aceasta datorită conferințelor reputeate unde ajunge să publice, dar și numeroaselor seminarii de cercetare la care participă (aproximativ 30). Așadar cunoaște, și este audient la prelegerile științifice ale unor personalități precum Donald Knuth, reputat profesor la Universitatea Stanford, SUA, autor al cărții „The Art of Computer Programming”, inventator al primului sistem de editare științifică intitulat „TeX”, profesor inclus în cel mai recent „Top 10” al celor mai buni profesori de specialitate din lume, Craig Lee, cercetător reputat și președinte al organizației „Open Grid Forum”, una dintre cele mai reputeate organizații de standarde computaționale, Steve Furber, profesor la Universitatea Manchester din Marea Britanie și inventator al chip-ului ARM care stă la baza procesoarelor moderne de calculație.

În anul 2011 obține titlul de doctor pe domeniul Cibernetică și Statistică cu teza intitulată „Contribuții la implementarea sistemelor colaborative de servicii”, iar pentru rezultatele științifice primește la sfârșitul ședinței publice de susținere a tezei de doctorat

IOAN PETRI – DOCTOR LA 27 DE ANI

premiul universității pentru performanță științifică. În ultimul an de doctorat obține o poziție de cercetător la Universitatea din Cardiff, în cadrul Institutului de „Inginerie Computațională”. În cadrul institutului coordonează mai multe proiecte de cercetare finanțate de guvernul britanic, dar și proiecte de colaborare europene FP7 și totodată este co-îndrumător pentru doctoranzi din departamentele asociate. Aici colaborează cu departamente și institute de cercetare importante precum Centrul de Computație Cloud și Computație Autonomă al Universității Rutgers din SUA, departamentul de Știința Calculatoarelor și Inginerie al Universității Zaragoza din Spania, Centrul de Super-Computație din Taiwan.

La numai un an de la terminarea doctoratului obține prin concurs poziția de lector universitar la Universitatea Babeș-Bolyai, departamentul de Informatică-Economică, titular pe disciplina Sisteme Distribuite, dar își pastrează norma de bază ca cercetător la Universitatea din Cardiff.

Din punct de vedere științific, baza de cercetare se află la intersecția a trei arii emergente din domeniul sistemelor distribuite:

- a) Computație Cloud;
- b) Probleme de cost în arhitecturi computaționale nod-la-nod;
- c) Metode de stabilire a încrederii și tehnici de reputație în mediile computaționale decentralizate.

Pe linia acestor interese științifice publică lucrări în cadrul unor conferințe internaționale indexate ISI, publică articole în reviste internaționale indexate ISI cu factor de impact, dar și cărți de specialitate la edituri din România. Dintre cele mai importante conferințe amintim:

- a) „Conferința Internațională IEEE/ACM în Computație Grid”, Grid2010, Brussels, Belgia;
- b) „Conferința Internațională IEEE în Colaborare Computațională”, Colaborate Com 2011, Orlando, SUA;
- c) „Conferința Internațională în Sisteme Grid, Cloud și Servicii”, Gecon 2010, Gecon 2011.

Printre cele mai importante reviste se numără:

- a) Revista „Future Generation Computer Systems”, Editura Elsevier;
- b) Revista „International Journal of Cloud Computing”, Editura Interscience;
- c) Revista „Concurrency and Computation: Practice and Experience”, Editura Wiley.

Autorii

DĂRĂBAN, ALEXANDRU, licențiat al Facultății de Teologie Ortodoxă din cadrul Universității „1 Decembrie 1918” Alba-Iulia; masterat la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca; autor al volumului *Ieromonahul Ioachim Bâznog din Sângeorz-Băi*, Editura *Charmides*, Bistrița, 2009, și al mai multor articole publicate în diferite periodice.

MORARIU, IULIU-MARIUS, născut în Salva, județul Bistrița-Năsăud, absolvent al Seminarului Teologic Ortodox din Cluj-Napoca, promoția 2010, student al Facultății de Teologie Ortodoxă din cadrul Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca.

PUIE (JARDA), VIRGINIA, născută în Sângeorz-Băi, școala primară și liceul în Sângeorz-Băi, licențiată a Facultății de Teologie Greco-Catolică (specializarea Asistență Socială) din cadrul Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, actulamente locuiește în Tihău, județul Sălaj.

SOHORCA, IUSTIN, născut în Sângeorz-Băi la 23 ianuarie 1881, fiul lui Silviu Sohorca și al Irinei, născută Budurlean. Instruirea primară la școala primară din localitate, școală confesională organizată pe două clase la care era învățător Ștefan Utalea. După aceea a trecut pentru următoarele două clase la fosta școală trivială românească. De aici trece la Gimnaziul superior românesc din Năsăud. Între anii 1896-1899 studiază la Preparandia română greco-catolică din Gherla. Începând cu anul școlar 1899-1900 își începe activitatea de învățător la școala confesională greco-catolică din Sângeorz și pe care acea s-o practice 33 de ani, iar în perioada 1925-1932 îi fusese director. Și-a făcut stagiul militar în 1902-1903, iar din 1914 a fost mobilizat în armata austro-ungară. În data de 26 mai 1904 se căsătorește cu Cătălina Jojă, localnică, neavând copii. Este autor a mai multor lucrări, rămase în manuscris, privitoare la istoria locală sângeorzană. A murit în 19 februarie 1966.

SOHORCA, SILVIU, născut în Sângeorz, la început capelan între anii 1876-1881, iar din 1881, după moartea preotului Simion Tanco, preia toate sarcinile parohiei până în anul 1882.

Cuprins

TRADIȚII

SILVIU SOHORCA, <i>Codreanu și mama-sa – baladă populară din Transilvania</i>	5
IUSTIN SOHORCA, <i>Datini și folclor din Sângeorz-Băi – Oieritul</i>	6

BISERICĂ ȘI SOCIETATE ÎN GRANIȚA NĂSĂUDEANĂ

ALEXANDRU DĂRĂBAN, <i>Personalități sângeorzene din granița năsăudeană</i>	19
IULIU-MARIUS MORARU, <i>Ora de religie ortodoxă în Gimnaziul grăniceresc năsăudean între anii 1880-1900</i>	25
ALEXANDRU DĂRĂBAN, <i>Represaliile împotriva călugărului Bâznog, construirea și sfințirea bisericii</i>	31

RĂNILE COMUNISMULUI

VIRGINIA PUIE (JARDA), <i>Comunitatea greco-catolică din orașul Sângeorz-Băi în anul 1948</i>	45
---	----

DESTINE ÎMPLINITE

IOAN PETRI.....	55
-----------------	----

AUTORII.....	62
--------------	----